

ПРОГРАМ Г17 ПЛУС

**Београд
28. март 2004.**

ПРОГРАМ ПОЛИТИЧКЕ СТРАНКЕ Г17 ПЛУС

ОСНОВНА НАЧЕЛА

Мисија Основни циљ Г17 ПЛУС је стварање економски јаке и демократски стабилне Србије која ће постати лидер на Балкану, спремна да прихвати европске стандарде и способна да очува и заштити све најбоље из сопствене традиције и културе.

Раскид с прошлошћу Политичке промене од 5. октобра 2000. године нису довеле до жељених корених реформи друштвеног и економског система. Иако је остварен завидан степен грађанских слобода, поправљена међународна позиција Србије и започете брзе економске реформе, земља се налази на раскрсници којим путем да иде даље. Није обезбеђена политичка подршка за наставак економских реформи, а у многим другим сегментима друштва суштински нису учињени реформски помаци. Многе старе институције су остале нетакнуте, нису донети неки важни системски закони, укључујући нови устав, корупција на свим нивоима и даље буја, мало је осуђених за злоупотребе у претходном периоду, судови су застрашујуће неефикасни, а рад полиције у кључним сегментима је потпуно блокиран. Правна држава као претпоставка за тржишне реформе слабо функционише. Закони се често крше без озбијних санкција, што доводи до одсуства елементарне правде и урушавања система моралних вредности. Колапс правосуђа и разграната бирократија ограничавају економске слободе, уносе несигурност потенцијалним инвеститорима и спречавају размах приватне иницијативе. Све то говори да наша земља још увек није раскинула с наслеђем прошлости.

Нови пут Г17 ПЛУС је била невладина организација с јасним политичким циљевима: за економске реформе, бољи живот и улазак у Европу потребна је демократија. То је услов свих услова. Зато је Г17 ПЛУС подржала опозиционе снаге да изврше демократску револуцију у октобру 2000.г. Од тада до данас многе су се ствари промениле на боље, а неке суштинске, међутим, нису. Демократски октобарски корпус је подељен на два непомирљива блока, који од својих парцијалних политичких интереса више не виде интерес земље. Г17 ПЛУС више не може немо да посматра труле политичке компромисе на штету грађана Србије и разне међусобне уцене политичких актера ради стицања ситних страначких или личних користи. Г17 ПЛУС намерава да преузме много већу одговорност за стање у Србији, да доведе до краја започете реформе и у целини промени систем. Србијом морају управљати способни, поштени, некомпромисовани и одговорни људи, а Г17 ПЛУС ће учинити све да их својим програмом и практичним деловањем обједини и привуче у своје редове.

Политичка подршка за свеобухватне економске и институционалне реформе Чланови Г17 ПЛУС су дали значајан допринос спровођењу корених економских реформи. У протекле две године наша земља је забележила најбрже промене у процесу транзиције међу свим земљама Источне Европе. Овај тренд је потребно наставити, јер се налазимо тек на половини пута. Од других смо очекивали да ће у истој мери покренути институционалне реформе, без којих нема одрживог економској развоја. Међутим, та очекивања су изневерена, што пред Г17 ПЛУС поставља задатак да се у будућности залаже за свеобухватне реформе - економске и институционалне. С овим променама земља се приближава Европи, а наши

грађани добијају реалне изгледе да раде и уживају као сви наши суседи и други Европљани.

Транзиција и социјална солидарност Реформе су нужне, али немају подједнак утицај на све слојеве становништва или на све регионе. На почетку су трошкови већи за неке, а при крају процеса транзиције настају користи за све. У тим оквирима постоји реалан трошак прилагодјавања привреде, али и неизвесност запослених да ли ће се одржати постојећа радна места или неће. Завршетак транзиције сасвим сигурно гарантује решавање проблема незапослености и подизање животног стандарда. До тада нужан је национални консензус о путевима транзиције и јасан државни програм социјалне заштите сиромашних слојева становништва.

Ефикасна правна држава У основи правне државе лежи поштовање устава и закона. Тиме се уводе исти принципи за све, а грађани постају једнаки пред законом независно од политичких убеђења и своје националне, верске или расне припадности. Но, једнак третман свих не доноси правду за оне који нису имали исте могућности и шансе да успеју у животу. Држава о њима мора да води рачуна и да им омогући живот достојан данашњем тренутку. Али, изнад свега правна правила морају да омогуће институцијама да ефикасно функционишу у интересу грађана. Зато доношење новог Устава и пратећих системских закона мора да се заснива на модерним правилима и стандардима који вреде у Европи. Само тако је могуће створити ефикасне институције и омогући благостање у друштву.

Европска оријентација Место Србије јесте у Европи. Нема сумње да ћемо свеобухватним економским и правним реформама створити услове за пуноправно чланство у Европској унији. Питање је само да ли ће се то десити пре или касније. Ми немамо времена за чекање, јер смо много тога изгубили и пропустили у претходном режиму. Отворено говорећи, што је рок краћи, изазови су већи, али је крајњи циљ ближи. У међувремену, морамо да очувамо властиту државу и да је преуредимо како би ефикасније функционисала. Сва питања у Србији везана за Црну Гору, Косово и Метохију, Војводину или регије морају да се решавају у овим оквирима, на демократским основама и са перспективом уласка у Европску унију. Србију чувамо само ако од ње направимо модерну демократску државу која ради у подједнаком интересу свих грађана.

Личне слободе и права Г17 ПЛУС се залаже за отворено друштво засновано на демократији, приватној својини и тржишној економији, у коме слободни појединци и њихова индивидуална права представљају темељ свеукупне друштвене организације. Улога државе није да управља људима, него да послужи као друштвени сервис, да делује као креатор и гарант амбијента у коме ће права појединаца бити максимално афирмисана и заштићена. Није функција државе да непосредно брине о добробити појединаца, да буде одговорна за обезбеђење неког њиховог унапред утврђеног нивоа потрошње и дохотка или чак да брине о њиховој личној срећи. Напротив, право је појединца, а и његово животно послање, да сам брине о свом благостању и срећи, а задатак је државе да му створи услове у којима ће то моћи да оствари на продуктиван, морално утемељен и достојанствен начин. Због тога ће Г17 ПЛУС у свом раду инсистирати на ширењу подручја личних слобода, али и подручја личне одговорности.

Подела власти и одговорност свих институција Нови устав мора да омогући стриктну поделу власти на законодавну, извршну и судску. Свака власт, истовремено, мора да буде одговорна за послове које обавља. Битни су резултати,

а не политичке намере. У тим оквирима Г17 ПЛУС очекује од владе да буде одговорна и ефикасна, од парламента да изражава вољу бирача, контролише владу и подстиче институционалне и економске реформе, од судства да буде независно и некорумпирано. Законито и ефикасно функционисање правосуђа битан је предуслов не само остваривања економских и, уопште, друштвених реформи, него и целокупног система одговорности у друштву.

Активна спољна политика У домену спољне политике мора да се усвоји јасна и дугорочна стратегија, без обзира на облик односа Србије и Црне Горе. За то је потребно да се донесе државни програм који би јасно дефинисао кораке, процедуру и брзину приближавања земље Европској унији и Евро-атлантским безбедносним и другим интеграцијама, а као крајњи циљ поставио потпуну интеграцију у постојеће глобалне структуре. Активнија улога у свим облицима регионалних иницијатива, програма и пројеката је неопходна, баш као и предлагање нових, ефикаснијих форми сарадње и повезивања у југоисточној Европи. Остварење овх приоритета није могуће без темељне реорганизације дипломатског апарата.

Јачање демократски институција Г17 ПЛУС је политичка странка која ће ефикасно радити на поштовању слобода и права свих грађана, независно од њихове националне, верске, социјалне и политичке припадности; стварању отвореног друштва заснованог на демократији, приватној својини и тржишној привреди, у коме ће слободни појединци и њихова индивидуална права бити темељ свеукупне друштвене организације; успостављању владавине права које све грађане стварно изједначава пред законом и бескомпромисне борбе против корупције; јачању националне културе уз очување сопствене традиције.

Економски просперитет Развој националне привреде биће заснован на: стабилном динару и ниској инфлацији; стимулативним порезима и одговорним јавним финансијама; снажном банкарском систему и јаком приватном сектору; слободној конкуренцији без монопола, уз ограничену државну интервенцију ради отклањања дефеката тржишта и остваривања бржег привредног раста; модернизацији целокупне путне, комуналне и телекомуникационе инфраструктуре; ревитализацији пољопривреде и увођењу веће економске сигурности сељацима; стимулисању научног развоја, уз основац на примењена истраживања; системском јачање домаћих предузетника, пружање једнаких шанси домаћим и страним инвеститорима, посебно водећи рачуна о заштити националних интереса у процесу приватизације; успостављању социјалног договора између синдиката, Владе и послодаваца, који гарантује сигурност свим радницима; борби против сиромаштва и стварање адекватног система социјалне заштите; реформи система пензионог осигурања која би грађанима омогућила да очекују безбедну и спокојну старост; поправљању стања у здравству, уз обезбеђивање једнаке основне здравствене заштите за све грађане без обзира на њихов материјални положај.

Сарадња и иницијатива Експерти из Г17 ПЛУС су оснивачи партије, али то не значи да је партија затворена за друге чланове. Сви они који подржавају програм партије, који су способни, одговорни и поштени су позвани да нам се придруже. Основна одлика активности Г17 ПЛУС је тимски рад, индивидуална иницијатива и сарадња. Посла има на претек и има места за све који желе да раде у интересу грађана и Србије. Г17 ПЛУС је странка која ће деловати самостално, али је отворена за сарадњу и са другим политичким партијама и организацијама којима је

у интересу изградња модерне и демократске Србије, способне да се у релативном кратком року прикључи Европској унији. Наше идеје нису нове: многе од њих су формулисане у доба настанка експертске мреже за помоћ грађанима Србије, октобра 1999. године. Овај Програм је доказ континуитета наше политике и истовремено изражава јасне ставове у погледу будућности.

Основне људске вредности

Слобода Ми верујемо да сваки појединац има право на слободан развој своје личности. Слобода подразумева права и одговорности. Свако ко жели слободу за себе, мора да прихвати и слободу других. Слобода појединца је ограничена слободом других људи и одговорношћу за будуће генерације.

Сваки грађанин Србије треба да има могућност да остварује слободу у оквиру породице, локалне заједнице и државе у целини. Али, остварење индивидуалне слободе није могуће без преузимања одговорности како за себе, тако и за заједницу. Противимо се индивидуализму на штету других људи. Противимо се и елитизму који значи непоштовање суверености грађана.

Из слободе појединца произилази принцип једнакости свих грађана без обзира на на разлике у полу, нацији, вери или раси.

Принцип слободног развоја личности одговара плуралистичком концепту друштва који одражава широку разноликост мишљења, потреба и интереса грађана и који представља основу слободног друштва. За Г17 ПЛУС, фундаментална полазна поставка изградње слободног друштва јесте грађанин као слободан и суверен појединац који је, доносећи сопствене одлуке, одговоран за своју будућност, будућност своје породице и сходно томе, за просперитет своје локалне заједнице и целог друштва. Слобода се никад не сме одвајати од одговорности и поштовања усвојених друштвених и моралних стандарда.

Солидарност За остварење слободе и једнакости нужно је потребна солидарност. Солидарност значи да се људи нађу једни другима кад затреба, да се помогне слабијем од себе. Сваки грађанин који очекује подршку и солидарност од других, мора да буде спреман и да помогне другима.

Г17 ПЛУС се залаже за социјалну солидарност на нивоу читавог друштва. Примењујући социјалну солидарност, држава обезбеђује основне услове за живот свим грађанима. Међутим, држава не сме да допусти да се тај систем социјалне солидарности злоупотребљава. Узајамна помоћ је нешто што се тиче индивидуалних грађана, а држава је ту да постави јасна правила каква треба да буде узајамна помоћ.

Правда Г17 ПЛУС верује у правду која обезбеђује остваривање једнаких права за сваког појединца. Правда подразумева право на једнаке шансе и равноправне услове за све, као и једнакост свих пред законом.

Друштвена правда претпоставља обавезе и одговорности за остварење добробити друштва као целине, а у складу с могућностима сваког појединца. Сваки члан друштва треба да учествује у расподели друштвеног богатства у складу са доприносом том богатству. Стога се Г17 ПЛУС се залаже за изградњу институција

које ће обезбедити правилну расподелу у нашем друштву.

Принципи социјалне тржишне привреде

Тржишта што више, државе колико мора Г17 ПЛУС жели, хоће и може да докаже своју компетентност и успешност у остварењу привредног развоја који ће од Србије направити земљу пуне запослености, друштвене правде и егзистенцијалне сигурности за све њене грађане.

Сматрамо да је пут у сигурну будућност социјална тржишна привреда утемељена на уравнотеженим интересима и партнерству радника, предузетника и државе, при чему ће национално богатство бити у власништву што већег броја грађана Србије. Сигуран економски раст и развој остварив је искључиво на технолошкој обнови, отварању нових радних места, повећању производње и извоза. У садашњим условима брзих промена и конкуренције на европском и светском тржишту, кључ дугорочног и стабилног напретка јесте улагање у науку, образовање и нове технологије, као и подстицање реалних инвестиција утемељених на домаћем и иностраном капиталу. Ми верујемо да је слободно тржиште са јаком социјалном компонентом најбољи начин да се подстакну људски потенцијали и обезбеди право и ефикасно коришћење природних ресурса. Верујемо да ће друштво у коме се економски субјекти слободно такмиче највероватније достићи висок степен економског развоја и побољшати животни стандард становништва. Напори да се управља радом тржишта, учињени макар и с најбољим намерама, обично се лоше заврше и штетни су по слабије социјалне групе и појединце у чије име су предузети.

Четири стуба тржишта Друштво се креће напред помоћу активности појединаца, иницијативе и штедње. Ми ћемо, у складу с тим, бранити стубове слободног тржишта: приватну својину, слободну иницијативу, стабилну валуту и такмичарско окружење.

Приватна својина је фундаментално право без кога нема мотивације да се побољша и увећа наша свеукупна својина. Залажемо се за наставак приватизације друштвене и државне имовине. Немамо намеру да поправљамо несавршености тржишта путем државне интервенције и регулације, што веома често доводи до многих проблема. Када је неопходно да се заштити неки важан интерес, као што је, на пример, систем здравствене заштите, заштита околине или културног наслеђа, морају да се поставе јасна правила и да се потом примењују.

Области у којима је потребна јака држава јесу унутрашња и спољна безбедност, заштита права и обезбеђење примене и испуњавања уговора и закона. Држава не треба да интервенише у уговоре између појединаца, нити у предузетничке иницијативе. Међутим, постоје области од јавног интереса, као што су социјална солидарност и заштита човекове околине у којима је битна улога и државе и грађана.

Стабилна валута је предуслов за одговорно функционисање трговине и акумулације власништва, као и за рационално дугорочно економско одлучивање. Заједно с контролом количине новца у оптицају, што је задатак централне банке, предуслов стабилне валуте јесте напор који улажу влада и парламент да би одржали избалансирани буџет. Наша је намера да та буџетска равнотежа буде

трајна и да се не попусти под популистичким притисцима.

Модерно тржиште рада Сматрамо да је тржиште рада значајна компонента тржишта. Желели бисмо да применимо правила која одређују слободу уговарања и минимализујемо државну интервенцију у тим уговорима. Слобода грађана у овој области је један од главних услова за дуготрајан економски развој са прихватљивом стопом незапослености. Не слажемо се са регулацијом тржишта рада јер она увек има негативан утицај на економску конкурентност. Држава не сме да постане социјална установа јер на тај начин скида велики део одговорности с појединца, стварајући ситуацију у којој велике групе грађана постају зависне од социјалне помоћи коју им даје држава. С друге стране, држава треба да обезбеди социјалну солидарност јер тиме пружа основне услове за живот свим грађанима.

Правна држава

Ограничење државне власти Једна од важних основа владавине права јесте поверење у деловање правних норми које управљају односима између појединаца у друштву, као и односима између грађана и државе. Владавина права значи да власт никада не сме присиљавати појединца ни на шта осим на спровођење прописа и закона. Стога је владавина права један од најзначајнијих инструмената ограничења државне власти.

Владавина права је више од саме уставности и законитости: она укључује захтеве који се тичу самог садржаја устава и закона. Владавина права није само владавина закона. Она је владавина по праву, врховни политички идеал једне демократске државе.

Владавина права Успостављање владавине права у Србији подразумева следеће кораке: примену темељног начела либералне демократије о смењивости изабраних представника, што претпоставља промену изборног законодавства; функционисање државних институција без уплитања у њихове надлежности, с пуном одговорношћу људи који раде у тим институцијама; доследну примену закона у пракси; једнаку примену закона на све, што значи да нико не сме бити изузет од његове примене; стриктно спровођење начела поделе власти на законодавну, судску и извршну, што укључује: независност и самосталност судства, стручну, професионалну и ефикасну државну управу, деполитизацију класичних ресора државне управе (војске и полиције), одговорност сваког појединца запосленог у државној власти и јавним службама, укључујући и представнике највиших државних структура.

Делотворна правда Свесна чињенице да ће правна држава у Србији бити успешно остварена и спроведена само ако је прихвати целокупна јавност, ако постане део осећаја за правду који преовладава у свести грађана Србије, Г17 ПЛУС ће своје деловање усмерити на стварање претпоставки за њено остварење. У том смислу, Г17 ПЛУС се обавезује да ће водити политику која ће гарантовати свим грађанима Србије брзу и делотворну правду, поштујући као врховно начело једнакост свих грађана пред законом, предузимати одлучне кораке према успостављању поверења грађана у све институције правосудног система, оснажујући пуну независност судске власти, подстицати институције правне државе на одлучну борбу против корупције, организованог криминала, спреге власти и криминала,

повезаности и испреплетености носилаца јавних функција с њиховим личним интересима.

ДРЖАВНИ ПРОГРАМ: СУВЕРЕНА СРБИЈА У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

Србија мора да има своју државу У овом тренутку Србија нема своју државу. Већ деценију и по грађани Србије не знају где се налазе границе државе у којој живе. Уставна повеља која је донета почетком 2003. године устројила је једну чудну творевину која има три потпуно одвојена тржишта, три централне банке, различите валуте, одвојене царинске, пореске и банкарске системе, као и потпуно независне државне органе. У овој фиктивној заједници Србије и Црне Горе, која чак није ни царинска унија, а камоли федерација, грађани Србије нису равноправно заступљени. Они финансирају чак 95% свих издатака, док црногорски представници држе пола власти и министарских места, а прихватају свега 5% обавеза. Посебан проблем лежи у чињеници да несразмерно већа држава чланица – Србија нема никаквих суштинских ингеренција над Косовом као делом територије која јој формално припада, али је под протекторатом УН. У оваквом институционалном хаосу у коме постоји неколико одвојених тржишта, две државе чланице и један међународни протекторат, а само један међународно правни субјективитет, немогуће је ефикасно заштитити интересе грађана Србије.

Стварање државе - нови пут у будућност Најважнији национални циљ Србије у ХХИ веку јесте стварање економски напредне и ефикасне државе и очување становништва. Без јаке државе, јединствене и демократске, Србија неће ступити у Европску унију као равноправна чланица, без чистог парламентаризма она неће бити у стању да остане демократска, а ако број њеног становништва настави да убрзано опада, Србија ће поново постати извор нестабилности на Балкану. У новом столећу Србији није потребно никакво друго право или статус осим оног који већ уживају њени суседи или остале европске државе. Само јака Србија биће у стању да мотивише макар последњу генерацију наших исељеника, младих и високообразованих стручањака, да се врате у земљу и својим знањем и искуством помогну њен даљи развој. Таква Србија моћи ће да успостави много присније и делотворније односе између матице и дијаспоре.

Уставотворно време Србија је у прошлом веку имала много устава, али је мали број њих позитивно утицао на токове историје. Сада је поново дошло време да се донесе нови устав, који ће да направи јасан прекид с претходним Милошевићевим институцијама и који ће одредити државност Србије за цео овај век – пре и после укључења Србије у Европску унију. Свест о овом историјском тренутку мора да буде уграђена у понашање свих политичких снага.

Са овом свешћу иде и историјска одговорност. Не смемо да пропустимо прилику која је пред нама, јер ћемо заостати за другим источноевропским државама којима не би требало да гледамо у леђа. Наша јавност мора јасно да схвати колико губимо због тога што немамо своју државу, те да је уместо овог несрећног државног провизоријума за Србију сада најважније да направи ефикасну и функционалну државу. У уједињеној Европи постоји само један новац, избрисане су све границе, људи се слободно крећу, али остале су националне државе. Оне су симбол очувања идентитета и културе сваког од удружених европских народа.

Аутономија Војводине Војводина је део Србије. Уставним одредбама јасно ће се

утврдити које су области у искључивој надлежности државе и њених органа (народна одбрана, државна безбедност, спољна политика, монетарни систем, Народна банка Србије, царински систем, основе привредног система и сл.), а које су области у искључивој надлежности Аутономне Покрајине Војводине и њених органа.

Нови Устав Републике Србије треба да гарантује право грађана на самоорганизовање у оквиру Аутономне Покрајине Војводине, као интегралног дела Републике Србије. Уставом Србије ће се на тај начин потврдити проевропска оријентација грађана и демократских власти и обезбедити најделотворнија форма политичко- територијалне аутономије Војводине и државног интегритета Србије.

Правно устројство Војводине Г17 ПЛУС предлаже да се Конститутивни акт зове **Основни закон АП Војводине** којим се регулише одлучивање о питањима из сфере искључивих надлежности Покрајине, као и из области које држава Србија уређује основним законима.

Покрајинским законима регулисала би се питања и специфичности из области пољопривреде, привреде, водопривреде, шумарства, енергетике, саобраћаја, урбанизма, стамбено-комуналних делатности, заштите животне средине, образовања, науке, културе, информисања, унутрашњих послова (изузев државне безбедности), управе, правосуђа, пензионог, здравственог и социјалног осигурања, демографске политике, равноправности полова, заштите деце, породице, старих лица и лица са хендикепом, локалне самоуправе и међународне регионалне и прекограничне сарадње, питања националне равноправности и заштите слобода и права припадника народа и националних мањина, уређења јавних и природних добара (нафта, гас, минералне сировине, термалне воде), имовинских права и финансијске аутономије градова, општина и АП Војводине.

Законодавну функцију у АП Војводини би вршила Скупштина АП Војводине изабрана на непосредним изборима од грађана Војводине. Извршну функцију у АП Војводини обављао би Извршно веће АП Војводине и покрајински органи управе. Судску функцију у АП Војводини, поред постојећих општинских, окружних, трговинских судова и апелационог суда, обављао би и Виши трговински суд Војводине. Такође, поред постојећих општинских и окружних тужилаштава увело би се и Јавно тужилаштво Војводине.

Г17 ПЛУС сматра да је аутономност Војводине у области правосуђа природан и логичан наставак њене законодавне аутономности и да је заснована на евидентним особеностима, као и на вишевековној традицији судства, адвокатуре, науке и правне струке уопште у Војводини.

Г17 ПЛУС посебно инсистира да се, у складу с принципом пуне децентрализације за коју се залаже, посебна пажња посвети локалним самоуправама, како на нивоу читаве Србије, тако и на нивоу Војводине, чиме се избегава нова (покрајинска) централизација.

Г17 ПЛУС ће настојати да се новим изборним законом, као и прописима о именовању и разрешењу носилаца јавних функција, обезбеди демократски процес и равноправност свих кандидата према знању, стручности и јавно верификованом кредибилитету. Уважавајући потребе за демократским реформама јавне управе у смеру легитимног, децентрализованог, компетентног, одговорног и ефикасног

јавног сервиса грађанских интереса, представничка тела, носиоци јавних функција и други органи управљања морају одражавати националну структуру средине из које потичу.

Мултиетичност Војводине Војводина је изразито мултинационална, мултикултурална и мултирелигијска заједница. Г17 ПЛУС ће се залагати за поштовање постојећих националних, културних и верских традиција и помагаће унапређење дијалога о разликама, с циљем да се омогући активан суживот и заједничко деловање свих грађана.

Толеранција је фундаментална претпоставка цивилизоване комуникације, нарочито у развоју демократског друштва и њему примерених плуралних идентитета (етничких, грађанских, локалних, територијалних), као и при укључивању у савремене европске и светске токове. Као цивилизацијска вредност, толеранција је у првом реду однос појединца према другачијем од себе. Као уљуђени начин живота, она је чинилац и резултат одговарајућих културних образаца, сазнања и политике образовања, васпитања и комуникативне праксе.

Г17 ПЛУС се залаже и залагаће се за активно развијање толерантног става, јер жели да становници Војводине и Србије живе једни с другима, а не једни поред других. Г17 ПЛУС ће се својом активношћу, стручношћу и залагањем потрудити да продуби међунационалне и међуверске односе, као и међусобно разумевање и поверење грађана и њихових националних заједница.

Нови Устав треба да учврсти аутономни статус ове покрајине на начин који чува целовитост Србије, а одговара вољи грађана Војводине. Уставна решења треба да омогуће Војводини већи степен располагања буџетским средствима која се убирају на њеној територији, али и веће обавезе према грађанима који тамо живе. Г17 ПЛУС очекује да ће Војводина, као најразвијенији део Србије, бити мотор њеног уласка у Европску унију, те да ће у складу са могућностима помагати и развој недовољно развијених подручја Србије.

Локална самоуправа Г17 ПЛУС се залаже за равнотежу између државне управе и локалне самоуправе на начелу супсидијарности. Залажемо се за уравнотежен развој свих подручја Републике Србије. Настојаћемо да локалну самоуправу што више приближимо грађанима, тако да општине и градови постану самостални у одлучивању у свим пословима локалног значаја који нису Уставом или законом стављени у надлежност државних тела, него су само под њиховим надзором. Притом, треба водити рачуна да локална самоуправа буде што ефикаснија и рационалнија.

Залажемо се за непосредан избор градоначелника, јер би они као носиоци извршне власти на локалу имали јачи легитимитет и веродостојност у спровођењу утврђене политике, деловања и рада јединице локалне самоуправе.

Након десетодогодишњег развлашћивања локалних самоуправа и обесхрабривања паметних и креативних људи да се баве локалном политиком на добробит својих суграђана, неопходно је направити радикалан заокрет како би грађани сами, свако у својој средини, преузели пуну одговорност за убрзани развој својих градова, вароши и села. Зато ће Г17 ПЛУС учинити све да се огромни потенцијали који се налазе у локалним заједницама активирају у пуној мери.

Историјски споразуми Улазак Србије у Европску унију биће историјски споразум између њених грађана и других европских народа. Међутим, претходно је неопходно да направимо договор са народима који тренутно живе на просторима државне заједнице Србије и Црне Горе, у три потпуно одвојена ентитета, јер практично не желе заједнички живот у једној функционалној држави. Српске власти, уз сагласност грађана Србије, због тога морају да направе споразум са Црном Гором и косовским Албанцима о томе како ће даље живети на овим просторима у миру и просперитету. Тај споразум је у интересу свих овдашњих народа и националних мањина. Он утире Србији пут брзог уласка у Европску унију у којој ће, у ближој или даљој будућности, свако живети са својима сународницима.

Регионална стабилност Хелсиншки принцип неповредивости граница је жив и сви смо дужни да га поштујемо. Док постоје границе, оне се не могу мењати. Када сви уђемо у Европску унију, границе ће и даље постојати, али више неће бити важне.

Неповредивост граница, на једној страни и принципи добросуседске сарадње, поштовања права народа на самоопредељење и права сваког грађанина на заштиту индивидуалних слобода и права по европским стандардима, на другој страни, нису међусобно противречни. Уколико постоји добра воља, постоје и решења којима ће се реализовати сви наведени принципи и уједно обезбедити стабилност читавог региона.

Будућа улога Србије на Балкану Г17 ПЛУС жели Србију као јаку и демократску државу, способну да буде лидер на Балкану, спремну да прихвати све европске стандарде, да очува и заштити оно што је најбоље из наше традиције и културе.

Улога лидера обавезује. Ако желимо да будемо пример другима, морамо заиста и сами бити за пример. Зато нема више времена за чекање и одлагање решења, без обзира колико су проблеми сложени и тешки.

Решење националног питања Решење српског националног питања у ХХИ веку биће другачије него што је било у ХХ веку. У прошлом веку, решење српског националног питања звало се Југославија. Показало се да то није било трајно решење. Оно не може више да се понови у истој форми, независно од тога да ли то неко још увек жели или не. Једноставно, такве су историјске околности.

Решење националног питања у ХХИ веку биће Србија – европска држава. То ћемо постићи у два корака. Прво, Уставом Србије морамо да формирамо нову функционалну државу, а потом да од ње направимо модерну европску државу. За то нам је потребан нови Устав и два изборна мандата. Г17 ПЛУС је спреман да преузме политичку одговорност за овај историјски пројекат, али истовремено тражи и очекује подршку грађана и свих демократски оријентисаних странака за његову реализацију.

Европска Србија је у интересу свих народа и мањина које живе на њеној територији. Мађари, Бошњаци, Румуни, Словаци, Хрвати, Бугари и други на овај начин убрзавају почетак заједничког живота са својим сународницима, чије су матичне државе већ на путу укључивања у ЕУ.

Договор са Црном Гором Србија нема интереса да задржава Црну Гору у заједничкој држави. Потребан је хитан договор с Црном Гором о споразумном раздруживању, што подразумева да Србија, с обзиром на величину и значај у

региону, настави међународно-правни субјективитет постојеће државе. Друго, границе између две државе остају отворене за слободан проток људи, уз личну карту, а сва својинска и остала стечена права се гарантују. Сви остали међусобни имовински односи две државе решили би се по принципима Уговора о сукцесији, који је СРЈ закључила и ратификовала са државама-наследницама бивше СФРЈ. Србија и Црна Гора би и фактички успоставиле зону слободне трговине и одржавале добросуседске међудржавне односе. Обавеза Србије је да, кад год буде у прилици и у стању, помогне Црној Гори, али да притом не штети сопственим државним интересима, као што је у протеклом раздобљу био случај.

Преговори с косовским Алабанцима На Косову је установљена власт под међународним протекторатом која је у односу на Србију у потпуности независна. Влада Србије нема никаквих надлежности над овом територијом, а њени представници су суочени са компликованом процедуром уласка која се у стварности своди на забрану кретања. Приватизација се врши без икаквих обзира према властима у Београду и сви приходи од ње иду у буџет Косова, премда је Србија у прошлости уложила огромна финансијска средства у развој косовске привреде. Српски буџет не приходује ни динара од пореза који се убиру на тој територији, али зато и даље сноси трошкове сервисирања спољног дуга Косова, који износи преко милијарду долара.

Србија има историјску обавезу да заштити српско становништво на Косову и Метохији и да, уз помоћ међународне заједнице, омогући свима који то желе да се врате на своја вековна огњишта. Србија, такође, мора да сачува и негује своју традицију. Косово је колевка спске историје, а културна и црквена баштина део српског идентитета. Трајно решење статуса Косова и Метохије мора подразумевати гаранцију пуне аутономије српским заједницама са севера Косова, Косова поља и Биначке Мораве, као и надлежност Србије над манастирима Грачаницом, Високим Дечанима и Пећком патријаршијом.

Нова Влада ће наставити преговоре са косовским Албанцима поштујући принцип "стандарди пре статуса", уз посредовање УН и великих светских сила, ради постизања историјског споразума између српског и албанског народа на Косову. Циљ је да се пронађе трајно решење којим ће се зауставити убијање и протеривање Срба на Косову и омогућити мирна и сигурна будућност свима који тамо живе. У међувремену, мора се инсистирати на стриктном поштовању резолуције 1244 Уједињених нација.

Србија у Европској унији Историјски, културно, привредно и емотивно – Србија је већ део Европе. Институционално – није. Наш циљ је не само да Србија то брзо постигне, већ да то уради у што краћем могућем року. Ми смо способни да брзо сустигнемо друге земље Балкана и да у друштву са Хрватском, Румунијом и Бугарском будемо у следећем кругу проширења Европске уније. То је реална могућност. Од нас зависи да ли ћемо је искористити. Услов је да имамо ефикасну државу са прецизним надлежностима. Без јасно дефинисане државе, Србија не може ући у Европску Унију.

Због тога је први корак уласка Србије у ЕУ везан за стварање самосталне и функционалне државе. У другом кораку, Србија мора да се прилагоди европским стандардима. На том путу ми смо већ обавили пола посла. Међутим, друга половина ће трајати нешто дуже и захтеваће национални консензус око европске перспективе и много упорног рада.

Државе које улазе у ЕУ 2004. године завршиле су већ осамдесет одсто процеса транзиције и све су прошле кроз две фазе. Прва фаза је трајала пет до шест година и завршена је либерализацијом спољног и унутрашњег тржишта, реформом судства и полиције, стабилизацијом цена и аукцијском приватизацијом. Друга фаза је била дужа од прве. У њој је завршена тендерска приватизација великих предузећа и банака, реформисана су јавна предузећа, уведене су нове не-државне регулаторне институције и пуна владавина права.

Транзиција је квалитетни тест за придруживање ЕУ. Ми смо прву фазу прошли брже него други, а то ћемо морати и са другом фазом, уколико желимо да Србија до 2010. године буде пуноправна чланица ЕУ.

Нова спољна политика Србије Србија треба у што краћем року да формира сопствено Министарство иностраних послова. У погледу спољне политике, Србија мора да узме активно учешће у савременим европским и евро-атланским интеграцијама. Неповредивост граница, међународно присуство на простору КиМ и чланство у "Партнерству за мир" - утиру пут Србији ка широј безбедносној структури Европе.

Србија би у будућности морала да учини све да остане по страни од свих, а нарочито туђих ратова. Србија има интересе само у региону, док у питањима светске политике има привилегију да заузме начелан, умерен и по могућности, неутралан став. Србија ХХИ века своје узоре треба да тражи у малим европским државама, а традиције у политици Србије пре 1912. године.

Дијаспора Дијаспора је услед губитка поверења у институције државе, политички систем и странке, своју сарадњу са матицом углавном свела на неинституционалну сарадњу - достављајући у највећем броју случајева помоћ и пружајући сарадњу на личном принципу, по стриктно утврђеном поводу.

Да би дијаспора поново приступила широј сарадњи, потребно је да институције државе и система поново стекну њено поверење. У процесу стварања функционалне правне државе и институција, неопходно је да се дијаспори упути јасна политичка порука и то не речима него делима, првенствено полазећи од тога да матица има законске, али и моралне обавезе да штити интересе својих грађана и сународника.

Потребно је покренути иницијативу за усвајање нове политике државе према дијаспори. Тек покретањем оваквих и сличних активности, које ће дати јасан знак о постојању политичке воље за решавање проблема дијаспоре, може се с правом очекивати позитивна реакција и раст поверења дијаспоре за конкретну економску сарадњу кроз улагање у пројекте у матици.

Нова политика према дијаспори Потребно је да се престане са приступом "саборовања" и приступи јасном исказивању политичке воље да се обавезе према свом народу у дијаспори поштују, што значи да треба: [организовати](#) неисполитизован, свеобухватан попис дијаспоре уз коришћење свих расположивих модерних комуникационих средстава (Интернет); покренути јавну и парламентарну расправу о начину остваривања гласачког права у иностранству сходно реалним политичким и материјалним могућностима; наћи правна решења за питање двоструког држављанства; организовати допунску наставу из матерњег језика, историје и културе за децу и одрасле у дијаспори, уз коришћење савремених

медијских могућности, сателитске телевизије, радија и интернета; реорганизовати дипломатско-конзуларна представништва ради боље заштите интереса наших грађана у иностранству; увести електронске комуникације са државним органима и одговарајуће електронско плаћање за конзуларне услуге, као и електронско плаћање за све врсте домаћих услуга.

НОВИ СИСТЕМ БЕЗБЕДНОСТИ

Безбедност грађана Тежиште система безбедности у нашој земљи мора да постане заштита појединца, грађанина Републике Србије. Грађанин је основни чинилац друштва и као такав изискује изградњу система у који је укључена делатност свих јавних служби државе: полиције и војске, али и правосуђа, здравства, привреде, образовања и других. Успостављање оваквог, напредног система безбедности, уз обавезу усвајања Стратегије националне безбедности Републике Србије и Закона о националној безбедности Републике Србије, биће процес током којег ће тежиште бити пребачено са старог, "опште-друштвеног интереса" на индивидуалну заштиту и подизање нивоа добробити сваког појединачног грађанина. Овакав подухват тражи постепене кораке који ће почети са променама и унапређењем рада у традиционалним чиниоцима система одбране и безбедности – у војсци, полицији, обавештајним и безбедносним установама и у систему цивилне заштите.

Војска Реформа Војске је задатак од приоритетног значаја из три разлога: главни изазови нашој националној безбедности су другачији од оних који су постојали у претходном периоду; постизање нивоа прилагођености међународним процесима интеграције који ће нас увести у систем колективне безбедности и држава није више у стању да финансира гломазан и по много чему, анахрон систем одбране.

Главна опасност за нашу безбедност везује се данас за акте међународног и локалног тероризма, оружане побуне и организовани криминал, којима су изложене и друге демократске државе, укључујући и војно најјаче силе у свету. Наш улазак у војно-безбедносне интеграционе процесе, али и способност нашег сопственог система одбране да самостално делује, пружиће нам како већу заштиту, тако и конкретну сарадњу у решавању потенцијалних проблема проузрокованих тероризмом и организованим криминалом, нарочито на југу Србије и на Косову и Метохији. Улазак у војно-безбедносне интеграционе процесе ће нам, такође, пружити могућност да дамо стручни допринос међународним мировним акцијама, а тиме и да будемо прихваћени као равноправни и уважавани партнер у јачању мира и безбедности у региону и свету кроз системе колективне безбедности.

Циљ Г17 ПЛУС је да изградимо високо професионалну војску, опремљену знањем, наоружањем и опремом потребном за нове задатке и изазове. Материјални положај војске мора бити адекватно решен, а њеним припадницима враћено достојанство, углед и поштовање које заслужују као браниоци земље и партнери међународне заједнице у јачању међународног мира и безбедности. Министарство одбране треба реформисати тако да се послови Министарства и Генералштаба обједине без дуплирања и преклапања.

Полиција Задатак полиције је брига о сигурности грађана, државних институција и заштита уставноправног поретка. Уз приближавање земље Европској унији, Република Србија ће морати да поштује стандарде и споразуме Европске уније у овој области. Г17 ПЛУС се противи негативној селекцији кадрова у полицији и

залаже се за деполитизацију и професионалност, односно цивилни модел у коме је полиција сервис грађана.

Обавештајно-безбедносне установе Као део националног система безбедности Републике Србије, зачетак обавештајнобезбедносног система чини Безбедносно-информативна агенција (БИА). Имајући у виду процес трансформације бившег Ресора државне безбедности у БИА, а који је само формалне природе, неопходно је у наредном периоду наставити са трансформацијом БИА до њеног коначног раздвајања у две самосталне агенције – једне задужене за стратегијски спољни обавештајни рад, а друге за контраобавештајне послове и друге послове безбедности. Тиме ће се створити услови за коначно конституисање Националног обавештајно-безбедносног система Републике Србије.

Државна безбедност захтева посебну пажњу у смислу организације, овлашћења, састава, избора кадрова и одговорности. Она мора бити стављена под контролу Скупштине, Владе и председника државе: под ингеренцију Скупштине у делу одговорности за рад и област деловања кроз посебан Скупштински одбор, а кадровска попуна и селекција кадрова мора бити посао Владе. Председник може имати одређена права давања налога у изузетним и ванредним околностима, с тим што исти морају бити верификовани од стране Скупштине кроз Одбор за безбедност, који би усвајао извештаје ове службе два пута годишње. Поједини делови из извештаја морају остати тајна, о чему би одлучивао Одбор на предлог службе, Владе и председника. Тајни досијеи морају бити прошлост, а ако се неки ипак воде, то мора бити регулисано законом и мора бити одређен поступак и начин прибављања података и контроле истих.

ПРАВОСУЂЕ

Полазећи од опште прихваћене оцене да је стање правног система и уређења земље хаотично, исполитизовано и у рукама некомпетентних и недобронамерних политичких група и појединаца, потребно је, пре свега, ову област нормативно урадити по европским и светским стандардима и упоредо с тим регулисати начин избора компетентних и стручних људи за обављање тих послова, као и демократску контролу носиоца тих функција и начин обављања поверених им послова.

Избор и разрешење Носиоци правосудних функција (судије, тужиоци, правобраниоци, судије за прекршаје) морају бити изједначени у погледу формалних услова за избор на функцију. Морају бити стручни, морални и угледни у средини у којој живе и раде, нестраначке личности, одговорни пред законом и својим народом (преко Скупштине која их именује). Сваки судија мора подносити председнику суда писмени месечни извештај о свом раду, о сваком предмету који није решен, а председник суда најмање два пута годишње подноси извештај пододбору у оквиру Високог савета или посебном одбору за правосуђе.

Разлози за разрешење морају бити: незаконит рад, корупција, неефикасност, нестручност, с тим да незаконит рад и корупција морају бити санкционисани далеко строжије, а нестручност и неефикасност санкционисани разрешењем и онемогућавањем накнадног обављања функција у правосуђу. Тужиоци морају бити ограничени роком за поступање по кривичним пријавама уз претњу аутоматског разрешења за непоштовање тих рокова. Заклетва судија мора бити другачије формулисана и уз сваки извештај судије су дужне да се осврну на то да ли су своју

функцију обављали у складу са Заклетвом, а приликом именовања Заклетву треба да полажу појединачно или групно по појединим судовима уз обавезно јавно преношење на медијима.

Прекршајни органи и правобранилаштво Досадашњи органи за прекршаје морају постати судије за прекршаје са положеним правосудним испитом, јер је област прекршајне делатности веома важна, обзиром да су казне за прекршаје често веће него у кривичним поступцима. Област јавног реда и мира, прекршаји у саобраћају, прекршаји у комуналним односима и заштита путева и комуналних објеката, међусуседски односи, прекршаји у санитарној делатности и заштити здравља морају бити далеко строжије санкционисани, како због заштите угрожених добара, тако и због прихода државе.

Јавна правобранилаштва су према закону органи републике, града и општине који их заступају у имовинским споровима те не могу да буду везани само за државу, већ и за локалну самоуправу и аутономију чије имовинске интересе треба да заступају.

Организација државног тужилаштва Садашње решење, према коме државне тужиоце бира Народна Скупштина на предлог Владе, а заменике тужилаца именује Влада, треба напустити, јер се њиме битно нарушава независност и самосталност тужилаштва. Потребно је да се врати раније законско решење, у коме тужиоце бира Народна скупштина на предлог Високог савета правосуђа, а заменике тужилаца именује Високи савет правосуђа као посебно стручно државно тело. На тај начин би се обезбедила независност носилаца ове правосудне функције од државне власти.

ЕКОНОМСКА ПОЛИТИКА

Јака национална валута У протеклом периоду стручњаци Г17 ПЛУС обновили су поверење и углед националној валути Србије. Динар је први пут после 1931. године постао међународно призната конвертибилна валута и вратио се на курсне листе у многим земљама са којима имамо интензивну привредну сарадњу (Аустрија, Немачка, Велика Британија, Грчка, Словенија, Мађарска...). Направили смо потпуни преокрет у односу на стање током 90-тих година: српски динар је потиснуо немачку марку и евро у свим текућим трансакцијама.

Политика курса динара треба да буде у искључивој надлежности Народне банке Србије, чије ће савете за вођење економске политике Влада уважавати и спроводити у пракси.

Стабилне цене Експерти Г17 ПЛУС који су водили НБС су најзаслужнији за радикално обарање инфлације, са 120% у 2000. години, на испод 9% у 2003. години. Први пут после 34 године раст цена у Србији је сведен на испод 10% годишње.

Враћање независности Народној банци Србије Г17 ПЛУС се залаже да НБС буде потпуно независна од Владе, а да за свој рад одговара Скупштини. Гувернера треба да предлагаже председник Србије, чиме ће првом човеку централне банке бити враћен ауторитет и гарантована независност у раду.

Јавне финансије у функцији привредног развоја

Развојни буџет Пореска политика треба и даље да доприноси одржавању макроекономске стабилности, али мора да пружи и кључни подстицај привредном расту. Буџет Србије је био привидно конципиран као социјални и подразумевао је веома високу јавну потрошњу, док се у стварности показао као рецесиони, јер је угушио подстицаје за нове инвестиције. На тај начин, он практично није успео да задовољи чак ни ту јавно прокламовану социјалну функцију.

Буџет треба да буде развојни, а не рецесиони. Редизајнирањем буџета и рационализацијом јавних расхода укидају се непотребни трошкови и активирају механизми који подстичу привредни развој. Значајне уштеде могу да буду остварене рационализацијом државне управе и редуковањем броја министарстава. Административне процедуре морају да се упросте. Корумпирана и неодговорна бирократија, која је измислила разне компликоване процедуре како би оправдала своје постојање, мора да буде елиминисана.

Радикално смањивање пореза Процењује се да сива економија данас чини 50% друштвеног производа Србије. Уколико чак половина грађана избегава да плати порез, то значи да нешто дубоко није у реду са државом која прописује тако високе порезе. Порески систем мора бити знатно упрошћен, јер пореска управа још увек администрира чак 127 фискалних инструмената. Пореске стопе се морају значајно смањити, а бољом организацијом и модернизацијом пореске администрације проширити основица за опорезивање. Тиме ће пореске обавезе бити праведно распоређене на све грађане, у зависности од њихове економске снаге, при чему ће богатији слојеви становништва сносити највећи порески терет.

Морају се одмах укинути порез на финансијске трансакције, порез на приход од пољопривредне делатности, порез на капиталне добитке (на приходе од камата и акција), порез на употребу и држање возила, мобилних телефона, чамаца и оружја, као и посебне акцизе на лож уље, моторна уља и мазива. Укупни порези и доприноси на плате треба да буду смањени са садашњих 77% на испод 50%, што ће стимулисати пријављивање постојећих и запошљавање нових радника. Морају се увести посебни порески подстицаји за постојећа и новоформирана мала предузећа, за производњу у посебним индустријским и бесцаринским зонама, за отварање нових радних места у радно-интензивним секторима и неразвијеним подручјима, за лизинг опреме и трајних потрошних добара, као и за стимулисање безготовинског начина плаћања.

Г17 ПЛУС се залаже за увођење пореза на додату вредност по стопи од 18%, што ће смањити општи ниво цена. Сматрамо да постоји и могућност даљег снижавања овог пореза.

Модернизација пореске управе, царине и других инспекцијских служби Самим увођењем пореза на додату вредност значајно ће се сузити обим сиве економије. Формула је једноставна: ниски порези као награда за оне који желе поштено да раде и зараде, али батина за оне који и поред обезбеђених подстицаја покушавају да преваре државу. За оне богаташе који изврше пореску утају у већем обиму уследиће затворска казна од 1 до 10 година.

Неопходна је радикална реформа и модернизација пореске управе, финансијске полиције, царине, девизног инспектората и других инспекцијских служби. Тиме ће

се битно сузбити утаја пореза и изношење капитала из Србије у иностранство, а привући ће се домаће и иностране инвестиције у нашу земљу. Све инспекцијске службе морају да буду очишћене од корупције, а њиховим радницима повећане плате, како би били мотивисани да стриктно спроводе пореске и царинске законе. Казне за примање мита треба да буду драстично пооштрене. Да би се проширио обухват и успоставила правичност при наплати пореза, пореска управа и царина морају бити модернизоване увођењем нових информационих технологија. Компјутеризацијом и увођењем најмодернијих софтверских решења обезбедиће се пуна евиденција и ефикасно праћење свих пореских обвезника, односно повезивање њихових стварних прихода и пореских обавеза које извршавају према држави.

Реформисана пореска администрација треба да буде у служби пореских обвезника, што подразумева ригорозну радну дисциплину и систем пружања "комплетне услуге на једном шалтеру". Процедура пријављивања пореза мора да буде знатно упрошћена како за грађане, тако и за правна лица, а формулар за те намене не сме бити дужи од једне странице. У најскорије време треба омогућити пријављивање пореза и плаћање пореских обавеза путем Интернета.

Подстицање стамбене изградње Г17 ПЛУС ће предложити оснивање Националне корпорације за осигурање стамбених кредита и доношење пратећих закона који ће омогућити размах хипотекарног кредитирања у Србији. Стручњаци Г17 ПЛУС су већ сачинили детаљан пословни план за рад Корпорације.

Корпорација ће бити независна од Владе и вршиће осигурање банкарских кредита намењених изградњи кућа и станова. Ова државна институција преузимаће 85% ризика наплате кредита од пословних банака. То ће омогућити банкама да стамбене кредите одобравају грађанима на рок од 20 до 30 година, уз релативно ниске каматне стопе. На некретнине чија се куповина финансира из кредита, банке ће ставити хипотеку до момента његове пуне отплате. На бази њих, Корпорација ће након извесног времена бити у могућности да емитује хипотекарне заложнице, тј. посебне хартије од вредности које ће имати имплицитну државну гаранцију и које ће се продавати на тржишту капитала. Новац добијен од продаје заложница увећаваће капитал Корпорације, који ће се користити за осигурање нових стамбених кредита.

Национална корпорација за осигурање стамбених кредита развиће током прве године рада мрежу својих филијала у свим већим градовима Србије. Њено деловање директно ће оживети грађевинску активност, а индиректно подстаћи читав низ других привредних грана и значајно допринети расту укупног друштвеног производа.

Подстицање развоја малих и средњих предузећа Г17 ПЛУС се залаже да се Гаранцијски фонд за осигурање кредита за мала и средња предузећа стави у оперативну функцију. Влада треба да осигурава до 50% кредита за основна и обртна средства који банке буду одобравале малим и средњим предузећима. У случају да неко предузеће не врати кредит, део губитка до 50% сносила би држава. Тиме ће банкама бити значајно смањен ризик кредитирања, што ће малим и средњим предузећима омогућити да добију кредите под далеко повољнијим условима од тржишних. При дизајнирању скале осигурања, тј. учешћа државе у банкарском ризику, највећи степен осигурања имаће кредити који омогућавају

отварање нових радних места, доприносе расту извоза и усмеравају се у секторе који ће новом стратегијом привредног развоја бити утврђени као приоритетни. Посебно ће се стимулисати почетници, који први пут започињу неки бизнис.

Фонд за осигурање кредита за пољопривреду Овим инструментом држава ће подстаћи банке да пољопривредницима под повољним условима одобравају дугорочне кредите за набавку механизације, опреме, репроматеријала и изградњу инфраструктурних објеката. Осигураваће се и банкарски кредити за обнову сточног фонда и подизање вишегодишњих засада. Држава ће на овој начин делимично преузимати ризик наплате кредита, дајући банкама гаранције из Фонда у који ће бити издвојена посебна буџетска средства. Имајући у виду да је Србија аграрна земља, активирањем овог Фонда у релативно кратком року ће се повећати продуктивност у пољопривреди и убрзати ревитализација села. Политика Фонда мора бити у складу са најбољом праксом у свету, поштујући највише фидуцијарне стандарде.

Фонд за развој недовољно развијених подручја Г17 ПЛУС сматра да се мора водити рачуна о равномерном развоју свих региона у Србији. Побољшање животног стандарда у сиромашним општинама спречиће младе да напуштају своја огњишта. Поучена негативним искуствима из прошлости, Србија убудуће мора да води одговорну популациону политику. Ово се посебно односи на сиромашне општине у пограничним областима, чији је убрзани развој у националном интересу. Наиме, евентуални одлазак радно-способног становништва са ових подручја, изазван незнањем и неимаштином, могао би да има изузетно негативне територијално-безбедносне импликације за читаву земљу. Због тога се један део буџетских средстава мора усмерити за развој инфраструктуре у неразвијеним регионима, али и да посебно подстаћи инвестирање у ова подручја (субвенције за отварање нових радних места). Могућност запошљавања и побољшања животног стандарда су једини начин да се тамошњем становништву врате нада и сигурност. То све не искључује улогу банкарског сектора јер ће држава усмеравати кредите у неразвијена подручја преко постојећих банака, а на основу механизма рефинансирања.

Завршетак реформе финансијског система

Модерне банке и осигуравајућа друштва Реформа банкарског система била је једна од најуспешнијих у досадашњем току транзиције у Србији. Иако је број банака значајно смањен радикалним одстрањивањем несолвентних и несолидних банака, укупан број запослених у банкарском систему се повећао у односу на стање затечено крајем 2000. године, а поверење грађана је у приличној мери обновљено. Квалитет банкарских услуга је видно побољшан, а мрежа филијала увећана и разграната по целој Србији. Након једне деценије паузе, банке су поново почеле да одобравају дугорочне потрошачке кредите грађанима и инвестиционе кредите привреди. Ипак, у наредном периоду предстоји напоран рад на даљем унапређењу банкарског система, где ће главни посао бити: завршетак приватизације банака које су у већинском државном власништву, стимулисање развоја нових банкарских производа, стварање услова за много повољније банкарске кредите и даље јачање поверења грађана у финансијски систем кроз нови механизам осигурања депозита. Иако ће на нашем тржишту и даље бити омогућен уплив иностраним банкама са високом репутацијом, Г17 ПЛУС сматра да банке треба да остану у већинском домаћем власништву. Тиме се осигурава одговарајући баланс између иностраних и

домаћих банака и обезбеђује очување виталних интереса националне економије.

Г17 ПЛУС се залаже за доношење модерног закона о осигуравајућим друштвима, којим ће се дефинитивно уредити ова област. Њиме ће бити формирано посебно регулаторно тело које ће контролисати поштовање закона у овој области и извршити чишћење система од несолидних осигуравајућих друштава.

Развој тржишта капитала Финансијско посредовање у Србији и даље је готово у потпуности сведено на банкарски сектор. Тржиште капитала је још увек у повоју. Осим трговине обвезницама старе девизне штедње, продуктом који су лансирани стручњаци Г17 ПЛУС и акцијама у процесу аукцијске приватизације, у Србији готово да не постоји права берзанска трговина. Имајући у виду чињеницу да се модеран финансијски систем не може ни замислити без развијеног тржишта капитала, залажемо се за адекватну примену Закона о финансијским тржиштима и брзо доношење Закона о инвестиционим фондовима. Комисији за хартије од вредности треба дати много веће ингеренције и пуну независност. Тржиште капитала одиграће кључну улогу у даљем току приватизације и привлачења инвеститора у свим областима. Оно ће постати основни извор задуживања државе ради премошћавања буџетског дефицита и биће окосница предстојеће реформе пензионог система.

Реституција и денационализација

Вратити одузето Конфискација, секвестрација, национализација, аграрна реформа и експропријација приватне имовине домаћих физичких и правних лица без накнаде, представљали су правне инструменте којима је комунистичка партија урушила стубове претходног, грађанског, система и двоструко се обрачунала са његовим припадницима и политичким неистомишљеницима, чиме су они истовремено материјално упропашћени и политички ликвидирани.

Доношење и спровођење закона о реституцији и обештећењу старих домаћих власника треба да буде доказ извршене демократизације политичког система и мера дисконтинуитета између старог и новог система. Због тога ће овај закон бити један од првих које ће донети нова Народна Скупштина. Одузимање имовине вршено је на основу разних револуционарних закона и метода. У поступцима одузимања имовине било је много процесних и материјалних грешака и неправилности. Револуционарном бирократском самовољом државно-партијских органа, изрицане су личне и имовинске санкције грађанима који су били лишени права на одбрану и других правних средстава у поступку (монтирани процеси, на којима су грађани по кратком поступку, без доказа, проглашавани народним непријатељима како би им се конфисковала имовина; одузимање имовине без доношења формалне одлуке, итд).

Повраћај имовине представљаће и моралну поуку садашњим и будућим генерацијама да треба доследно поштовати сва људска права, у која спада и право на имовину, те да се правна држава гради на праву, а не на не-праву. Поред (закасне) личне и материјалне сатисфакције бивших власника и њихових породица, реституција би допринела и успостављању поверења у државу и правне институције.

Нова законска регулатива Законом треба уредити услове, начин и поступак враћања имовине која је на територији Републике Србије подржављена одузимањем од бивших власника – физичких и правних лица, применом низа прописа у периоду од 1945. године, као и свим другим актима којима је извршено подржављење без тржишне накнаде.

Имовина треба да се враћа у природи, у виду исте или друге имовине, у оним случајевима када је то могуће, јер је то с једне стране правично, а с друге стране најјефтиније за државу, а ако то није могуће, даје се одговарајућа, по могућности, тржишна накнада у виду акција, обвезница, других хартија од вредности или у новцу.

Закон треба да се заснива на начелима једнаког правног третмана, поштовања стечених права, ограниченог обештећења, ефикасности (реституција мора бити спроведена ефикасно и уз минималне трошкове по државу) и усаглашености реституције и приватизације (реституција и приватизација морају да буду компатибилни процеси).

Поступак повраћаја одузете имовине Процена имовине треба да се врши према стању те имовине у време њеног одузимања, а према ценама у моменту враћања; натурална реституција треба да има приоритет у односу на обештећење; обештећење треба да обухвати (по могућности) тржишну накнаду која се даје у виду акција, обвезница и других хартија од вредности за које гарантује држава, а евентуално и у новцу; обвезник враћања и обештећења треба да буде држава; право на повраћај имовине треба да остварују власници, њихови наследници и правни следбеници; поступак враћања и обештећења треба да буде поједностављен и хитан, уз обезбеђење судске контроле донетих аката. Предуг поступак би продужио правну неизвесност.

При планирању и обезбеђивању буџетских средстава за обештећење старих власника морају се уважити реалне могућности државе, с обзиром да процес реституције не сме на било који начин да угрози монетарну стабилност и развојни просперитет. Отежавајућа околност је што не постоје поуздани подаци о обиму и вредности имовине која би била предмет враћања. Утврђивање ових података биће у надлежности одговарајуће републичке организације (дирекције, агенције или сл.) Враћање имовине ин натура неће произвести трошкове у буџету. Исплата акција ранијим власницима привредних предузећа, такође, не изискује додатне трошкове. Трошкови се појављују код имовине која иако постоји, из разних разлога не може да се врати у природи и код имовине која је уништена.

Корекција модела приватизације и увођење ригорозне контроле

У фази припреме приватизације и у пост-приватизационом периоду није постојала одговарајућа контрола, што је омогућило различите малверзације и угрозило јавну подршку читавом процесу, без обзира што су сами тендери и аукције углавном обављани по законској процедури. Искуства су показала да се највеће злоупотребе дешавају у фази припреме приватизације. Наиме, законом није дефинисан механизам заштите државне (друштвене) имовине пре процеса приватизације, а управо у том периоду долази до највећег невидљивог преливања државне имовине у приватне џепове, тако да чак и најбаналније преваре остају прикривене. Припрема аукцијских приватизација у већини случајева предуго

траје, што омогућава интересним групама да се позиционирају, пронађу законске рупе и у договору са корумпираним директорима намерно обезвреде вредност предузећа која купују или га чак доведу и до стечаја. Трговински судови, уместо да спречавају такве злоупотребе, најчешће представљају најјачу логистичку подршку локалним, регионалним и националним тајкунима, посебно када је у питању куповина имовине предузећа у стечају. Осим тога, не постоји контрола процеса који следи након обављене приватизације предузећа, јер нико, заправо, не контролише да ли нови власници испуњавају инвестиционе и социјалне програме које су обећали.

Нови циљ приватизације Приватизација мора бити искључиво у функцији развоја и повећања ефикасности домаће привреде, док бригу о пуњењу буџета треба препустити Министарству финансија. Приватизациони приходи треба да буду пласирани у развојне пројекте, уместо у потрошњу. Део приватизационих прихода свакако треба искористити и за рекапитализацију државног пензионог фонда, који треба трансформисати у институционалног инвеститора, чиме би се обезбедило његово делимично самофинансирање, а тиме и сигурнија исплата увећаних пензија у будућности. Влада ће бити дужна да на почетку и на крају године сачини и поднесе Скупштини на усвајање посебан програм и извештај о употреби приватизационих прихода. Корекција модела приватизације захтеваће усвајање нове и измену постојеће законске регулативе која регулише ову област: закона о приватизацији, закона о предузећима, закона о инвестиционим фондовима, закона о осигуравајућим друштвима, закона о рачуноводству, итд.

Обнављање јавне подршке У процес приватизације треба укључити што шире слојеве становништва. Тиме би приватизација постала праведнија и много боље контролисана, јер би велики круг људи био заинтересован за њен исход. Досадашњи модел приватизације, који се базира на методу директне продаје предузећа стратешким инвеститорима, због тога треба допунити методом јавне понуде (ИПО), којим би акције у отвореним инвестиционим фондовима на једноставан начин (преко банака) постале доступне широком кругу грађана. Уколико би велики број малих акционара добио могућност да поседује власничке уделе у различитим компанијама, уз одговарајућу системску заштиту од "непријатељског преузимања" (појединачни власнички удели у предузећу били би одговарајућим прописима лимитирани на мали износ, нпр. на 5%), обезбедила би се већа праведност и неопходна социјална подршка наставку приватизације. Веома је важно да се убрза темпо аукцијске приватизације, како би се спречило намерно обезвређивање друштвеног капитала од стране различитих интересних група и онемогућило незаслужено и неконтролисано богаћење појединаца.

Ригорозна контрола ради спречавања малверзација Да би се спречиле могуће малверзације, неопходна је ригорозна контрола свих фаза приватизације. Због тога треба да се формира независна државну комисија која ће вршити континуирани мониторинг процеса приватизације. Комисија ће за свој рад одговарати Скупштини. Да би процес контроле био ефикасан, он мора бити добро координиран између одговарајућих делова Министарства финансија (РУЈП, УЈП), Агенције за приватизацију, реформисаних трговинских судова и новоустановљене комисије. Већој ефикасности и обнови кредибилитета процеса приватизације допринеће и измештање система регистрације власништва предузећа изван трговинских судова.

Побољшање инвестиционе климе

Укупан ниво инвестиција у српску привреду у протекле три године био је релативно скроман, управо због лоше инвестиционе климе. Без нових инвестиција које обезбеђују више посла и сигурност запосленима Србија не може изаћи из привредне рецесије у којој се сада налази. На страх и демотивисаност инвеститора да улажу у Србији највише утичу: (1) гломазна и спора бирократија на свим нивоима која спутава пословне иницијативе; (2) неефикасно и корумпирано правосуђе, чије произвољне одлуке производе правну несигурност; (3) нестабилна политичка ситуација у којој не функционишу основне демократске институције, а чести политички скандали само додатно увећавају свеопшту неизвесност за улагања.

Изградња модерне и ефикасне државне управе Један од првих задатака јесте радикална реформа државне управе и дерегулација у свим областима. Уместо да загорчава живот предузетницима, Влада мора да направи амбијент који ће их стимулисати да улажу у српску привреду. Г17 ПЛУС ће се залагати да се сви послови везани за пружање потребних информација потенцијалним инвеститорима, као и сагласности за њихову реализацију, обављају само на једном месту, уз минималну документацију и администрирање. Сматрамо да је потребно формирати и оперативно радно тело на нивоу Владе које ће се интензивно бавити отклањањем препрека за инвестирање, а успоставиће се и посебан механизам за евентуалне примедбе и жалбе (омбудсман).

Упрошћавање административних процедура Корупција у различитим инспекцијским службама (финансијској, тржишној, противпожарној, еколошкој...) треба да буде немилосрдно сасечена, а систем њихове организације радикално побољшан. Административне процедуре морају да буду драстично упрошћене ("папирологија" сведена на минимум) и скраћене. Ово се посебно односи на процес одобравања грађевинских дозвола и урбанистичко техничких услова за градњу. Недопустиво је да администрација у земљи у којој је грађевинарство готово замрло, изнуђивањем мита уцењује и малтретира оне који имају предузетнички дух и мотив да обезбеде нова радна места за друге. Да би се подстакло предузетништво, разне административне и судске таксе морају да се смање и да се уведе ред у ову област у којој данас влада прилично шаренило и хаос.

Јачање правне сигурности Због спорости и корумпираности судова, каматне стопе на банкарске кредите су далеко изнад стопе инфлације. Због неизвесности и предугог рока наплате потраживања на суду (6-9 година), банкари сав ризик унапред преваљају на камате, односно на зајмопримаоце. Тако високе камате дестимулишу инвестиције и угрожавају конкурентност домаће производње. С друге стране, произвољност судских одлука угрожава сигурност власничких права и одвраћа потенцијалне инвеститоре од улагања у Србији, док махинације у спровођењу стечајних поступака изазивају огромне друштвене неправде и додатно увећавају несигурност у пословању. Због тога ће се Г17 ПЛУС залагати за потпуну демонтажу трговинских судова који су легло корупције и неправди.

Индустријска и трговинска политика

Г17 ПЛУС се залаже да се одреде национални приоритети домаће економије, који

подразумевају читав низ подстицаја за перспективне секторе домаће производње, активно привлачење иностраног капитала у области које захтевају велика улагања и омогућавају ново запошљавање, као и дефинисање адекватне динамике и структуре будућег процеса приватизације.

Г17 ПЛУС сматра да треба системски јачати домаће предузетнике како би се на тржишту равноправно носили са странцима, с обзиром на њихову знатно бољу стартну позицију. Посебно треба водити рачуна о заштити националних интереса у процесу приватизације. Мора се повући јасна граница између сектора, банака и предузећа које Србија жели да задржи у већинском домаћем власништву и оних у које би било неопходно привући капитал иностраних компанија са високом репутацијом, а ради већег упошљавања домаће радне снаге, модернизације технологије, раста продуктивности, производње и извоза. Обезбеђивањем адекватног баланса и конкуренције домаћих и иностраних компанија, створиће се амбијент који гарантује флексибилност привреде у кризним ситуацијама (када се странци обично повлаче са домаћег тржишта) и омогућава далеко веће реинвестирање оствареног профита у домаћу привреду, као и у разне јавне секторе, развој локалне самоуправе, националне културе, спорта, заштиту животне средине и друге непрофитабилне, али друштвено веома корисне делатности.

Специјализација извоза Да би сустигла земље у транзицији које већ следеће године улазе у Европску унију, Србији је потребан херојски привредни раст и скоковити раст извоза. Наши ограничени финансијски ресурси зато морају бити усмерени у профитабилне секторе чији су производи и услуге конкурентни на иностраном тржишту. На основу анализе кретања на иностраним тржиштима, морају се идентификовати производи за којим светска тражња расте по највећој стопи и поређењем са домаћим потенцијалима добити адекватна структура српског извоза који треба подстицати одговарајућим мерама индустријске и пореске политике. Треба извршити специјализацију извоза (по угледу на Ирску, у којој извоз само 3 групе производа доноси више од 50% укупних извозних прихода) и концентрисање активне подршке државе на конкурентну и извозно оријентисану производњу.

ГРАЂЕВИНАРСТВО

Инфраструктура Грађевинарство је фундаментална грана привреде на коју се "наслања" пар десетина индустријских грана. Реч је о привредној области која има утицај на целокупну привреду, у оквиру које је потребно да се значај пројектовања и управљања извођењем радова на објектима саобраћајне и енергетске инфраструктуре и станоградње измести у први план. Стога, свака иницијатива и покретање с мртве тачке великих инфраструктурних пројеката (саобраћајних, енергетских, комуналних) је обавеза. Ревитализација постојеће и изградња нове саобраћајне (друмске и железничке) инфраструктуре је услов покретања замрле привредне активности. Ту, као модел, може да послужи пример Хрватске. Уз коридор Х, пуну пажњу треба поклонити водном правцу – коридору ВИИ и измештању дунавске магистрале у фокус. Вишедеценијски сан о пловном путу Дунав – Морава – Вардар треба коначно да постане стварност, макар у домену пројектовања у непосредној будућности.

Финансирање Будући Фонд за осигурање и финансирање извозних послова ће извозницима, између осталог, давати и гаранције за добро извршење посла. Ова

услуга ће посебно погодовати нашим грађевинским фирмама, које ће тиме добити могућност да, равноправно са европским конкурентима, учествују на свим међународним тендерима и добију нове послове. Деловање Националне корпорације за осигурање стамбених кредита ће директно подстаћи грађевинску активност, а индиректно "оживети" читав низ других привредних грана и значајно допринети расту укупног друштвеног производа.

Потребно је обезбедити реформу привредног права и законска решења усаглашавати са европском праксом, осигурати одговарајуће домете примене УНЦИТРАЛ МОДЕЛ LAW, ФИДИЦ-ових типских уговора о грађењу, увести право конкуренције на велика врата, осигурати институционални оквир за капиталне инвестиције.

Хармонизација прописа У том смислу, Г17 ПЛУС ће се залагати за: стална побољшања постојеће законске регулативе у области грађења објеката. У склопу овога је и хармонизација са прописима ЕУ из ове области. Има простора за побољшање и проширење закона о планирању и изградњи, пре свега у сегменту атрактивности за потенцијалне инвеститоре; типски уговор о грађењу (недостаје нашој грађевинској пракси у смислу наметнутог стандарда – Краљевина Југославија га је имала још 1927, под називом "Општи услови за јавне грађевинске радове и набавке"); наставак рада на сређивању катастарског стања; окончање легализацију у разумном року, са прихватљивијим ценама које ће уважити све специфичности.

Стандардизација Стандардизација у овој области подразумева да стандардни начин мерења и обрачунавања радова постане правило и обавеза. Многи од техничких описа су превазиђени. Недостају општи описи за нове материјале и технологије. Веома добар пример је британски модел стандардних техничких описа који у нашим условима ослобађа простор за сарадњу Инжењерске коморе и Завода за стандардизацију. Опсежна база података добијена анализом трошкова омогућава да се на нивоу целе индустрије (или на нивоу фирми) на врло брз начин врше процене трошкова, на основу сличних типова објеката. У сфери пројектовања ослонити се на британске узорне у кодирању, шифрирању и инсистирању у примени (програм еврокодова за конструкције када је у питању стандардизација пројектне документације). У сфери управљања пројектима наметнути светске стандарде пројектног извештавања – увођење савремених алата у процес планирања и реализације пројеката, у складу са могућностима.

РУДАРСТВО И ЕНЕРГЕТИКА

Постојеће стање у рударству У последњој деценији претходног и у првим годинама овог века, дошло је до наглог пропадања рударства и озбиљне претње да се ова делатност маргинализује и сведе на минимум. Постоје субјективни и објективни разлози за овакво стање, од којих су најважнији: недостатак стратегије развоја рударства као привредне гране; одсуство инвестиција у истраживање, припрему и експлоатацију лежишта; куповина социјалног мира кроз ниске цене енергената; застарелост опреме у свим фазама експлоатације; технолошко заостајање процеса експлоатације и припреме минералних сировина у већини рударских предузећа; превелика централизација у одлучивању у великим системима; превласт политике над струком, итд. То је довело до тога да је наше рударство слабо конкурентно на домаћем, а посебно на иностраном тржишту. У процесу приватизације наша

рударска предузећа имају знатно нижу цену на тржишту.

Предлози решења Г17 ПЛУС ће се залагати за: дефинисање стратегије и утврђивање приоритета у области рударства; доношење новог савременог закона о рударству; вишеструко повећање улагања у истраживање минералних сировина; убрзавање процедуре за категоризацију резерви у лежиштима минералних сировина; консолидацију великих рударских и рударско-енергетских система, укључујући и праведно реструктурирање; прецизирање поступака за давање концесија за истраживање и експлоатацију; привлачење инвестиција у домаће рударство; доношење програма социјалне сигурности запослених у рударству; стимулисање експлоатације малих лежишта и отварање малих и средњих рударских предузећа; експлоатацију секундарних сировина и стварање алтернативних програма; заштиту животне средине при рударским активностима и санацију последица досадашње експлоатације, итд.

Г17 ПЛУС ће настојати да обезбеди што ширу подршку за спровођење ових предлога јер има за циљ да ублажи или спречи тенденције да Србија постане сировински и енергетски зависна држава.

Циљеви енергетске политике У складу са светским трендовима, смањење специфичних утрошака енергије и рационална употреба енергије су примарни циљеви, посебно када се имају у виду садашња релативно висока енергетска ефикасност (што у Србији, нажалост, није случај). Повећање ефикасности доводи до рационалније употребе, а рационалност укључује и друге аспекте, као што су супституција, смањење трошкова, еколошки и социјални утицаји, итд.

Полазна претпоставка да ће се развој енергетике одвијати у оквирима ефикасног тржишног система привређивања јесте даља либерализација цена, дерегулација тржишта електричне енергије и сигурно, квалитетно и поуздано снабдевање енергијом и енергентима, што је могуће остварити постепеним усклађивањем са активностима у другим секторима привреде.

Реструктурирање, либерализација и приватизација енергетског сектора Србије је стратешки циљ наше енергетске политике, јер је мултисвојинско профилисање неопходан правац у повећању економске ефикасности и генерисања средстава за развој.

Енергетска политика Србије Г17 ПЛУС сматра да енергетска политика Србије треба да се заснива на усклађеном развоју привреде и енергетике и рационалној гранској структури енергетског сектора. Енергетика треба да омогући општу конкурентност привреде, а привредни развој треба да има у виду реална ограничења енергетског сектора: супститубилност у великом делу потрошње енергије упућује на диверсификацију извора и повећање конкуренције између енергената, док се истовремено подржава структура енергетског сектора која минимизира укупне друштвене трошкове снабдевања енергије.

Унапређење постојећих и увођење нових технологија мора да буде уз што веће ослањање на домаће енергетске изворе, чиме се појачава степен сигурности снабдевања, смањује оптерећење платног биланса земље и подстицајно делује на развој домаће привреде. На основу досадашњих процена, неопходно је интензивирање даљих истраживања и експлоатација минералних сировина (нафта и гас) у складу с економским могућностима. Ови облици енергије ће и даље

одржавати висок удео у подмирењу енергетских потреба. Г17 ПЛУС се залаже за брже увођење економски прихватљивих обновљивих енергетских извора, јер се тиме повећава енергетска самодовољност земље и смањују негативни еколошки ефекти, односно поштују принципи одрживог развоја који треба да омогући задовољење садашњих потреба, али без угрожавања потреба будућих нараштаја.

Национална стратегија развоја енергетике Србије Сматрамо да је неопходно да се дефинише национална стратегија развоја енергетике, која треба да садржи оперативне, тактичке и стратешке циљеве, мере и начине постизања оптималног енергетског развоја. Национална стратегија треба да одреди мере повећања енергетске ефикасности које би омогућиле поуздано снабдевање енергијом, смањење зависности од увоза енергената, очување оскудних домаћих ресурса, уштеду енергије и смањење загађења животне средине.

Свесни да је енергетика фундаментални фактор привредног развоја, желимо да активно учествујемо у пружању помоћи грађанима Србије у свим доменима енергетских односа - од цене енергије, услова, до квалитета енергије - као и у заштити интереса запослених у енергетском сектору у нужном процесу реформи који је пред нама.

ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ И ИНФОРМАЦИОНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ

У област телекомуникација спадају: телекомуникационе мреже, информационо-телекомуникациони терминали и локалне мреже, радио и телевизија.

Светски трендови у овој области Брз развој технологија и мрежа које омогућују пренос говора, података, слика и другог, коришћењем различитих медија на дигиталној сцени, развој нових генерација преноса говора, података, слика преко мобилних медија; брз развој Интернета и његово коришћење у пословном, образовном и управљачком подручју. Развој технологија за конвергенцију различитих мрежа ствара нову телекомуникациону структуру за добијање различитих услуга.

Стање у Србији Телекомуникације су у Србији различито развијене у различитим подручјима, те имамо нелиберализовано (монополско) тржиште телекомуникационих услуга, неповезане мреже за пренос говора, података, слика и сходно томе, високе цене услуга. Постоји велики број неповезаних и несинхронизованих иницијатива за електронским пословањем уз истовремени недостатак политике и стратегије државе на том подручју и недостатак кадрова за развој на подручју електронског пословања.

Циљеви Г17 ПЛУС у овој области Регулација тржишта телекомуникација и усклађивање Закона о телекомуникацијама с директивама Европске уније, као и доношење одговарајућих подзаконских аката; давање концесија за изградњу и коришћење телекомуникационих мрежа, пре свега оних које користе радиофреквентни спектар; формирање независног регулаторног тела -Агенције за телекомуникације; демонополизација и приватизација Телекома Србије; међусобно повезивање телекомуникационих мрежа (фиксне, мобилне, кабловских дистрибутивних система) и њихово повезивање с мрежама великих корисника (железница, електропривреда, војска, итд.); производња телекомуникационе и информационе опреме, посебно софтвера; развој Интернета и Интернетом

повезаних услуга у привреди, државној управи, школству, науци, забави, итд.

Г17 ПЛУС сматра да у развоју информационог друштва држава мора да игра активну улогу, а нарочито да на конкурентном и либерализованом тржишту омогући доступност телекомуникационих и информационих услуга свим корисницима; да обезбеди правно окружење за успешно и сигурно електронско пословање; да са професионалним удружењима поспешује усвајање е-пословања у малим и средњим предузећима; да уведе е-пословање у државној и јавној управи; да стимулише пројекте који смањују недигитална подручја и тиме повећава број корисника информационих технологија, као и да брине за сигурност е-пословања и спречава злоупотребу Интернета.

СОЦИЈАЛНИ ДОГОВОР СА СИНДИКАТИМА

Социјални програм Број незапослених се од средине 2002. године значајно и стално повећава, а број запослених се смањује. Стопа регистроване незапослености прелази 30%. Међу сиромашнима се повећава број незапослених. Структурне реформе у привреди значајно заостају. Отварање нових радних места је далеко испод очекивања. Социјални дијалог између социјалних партнера – репрезентативних синдиката, Уније послодаваца и Владе је практично паралисан.

Социјални дијалог Г17 ПЛУС сматра да обезбеђивање социјалне кохезије и укључивање маргинализованих друштвених слојева у централне токове економског и друштвеног живота представља приоритетне задатке сваке одговорне власти, посебно у условима привредне транзиције и друштвене трансформације. Г17 ПЛУС сматра да социјални дијалог представља један моћан механизам за постизање тих циљева. Изградња и неговање разумевања и поверења између кључних актера социјалног дијалога – Владе, синдиката и удружења послодаваца – требало би да резултира постизањем социјалног договора којим би се унапредиле социјална и политичка стабилност у земљи и обезбедио консензус за наставак и довршетак реформи.

Г17 ПЛУС се залаже за социјални договор који ће, по узору на најбоље савремене европске моделе, а нарочито на модел Ирске, садржати не само компоненту расподеле трошкова, него и заједничку визију актера социјалног дијалога о дугорочној стратегији привредног и друштвеног развоја, као и средстава и начина да се та визија реализује. Такав један пакт о запошљавању и конкурентности више одговара формативном тренутку у којем се Србија налази, као и степену зрелости и одговорности актера индустријских односа.

Социјални договор какав је потребан Србији требало би да промовише и штити продуктивну запосленост, а не индивидуална радна места. Синдикати би морали да прихвате да пренесу ту поруку свом чланству. Влада и послодавци, међутим, морали би да преузму свој део трошкова и одговорности. Кључни макроекономски индикатори, као што су стопа незапослености, однос броја запослених према укупном радно способном становништву, минимална плата, просечна плата, итд. требало би да се континуирано поправљају по претходно утврђеној динамици.

Социјални договор требало би да се закључи на период од три или чак пет година, са могућношћу обнављања. Важно је да не коинцидира са изборним циклусом, јер би једна од кључних користи од њега била његова стабилизујућа улога, што је

важно у периодима политичких турбуленција типичних за транзицију, какве и нама предстоје у неколико наредних изборних циклуса.

Запошљавање и тржиште рада Незапосленост је једно од највећих социјалних зала са којима се суочава Србија на почетку ХХИ века. Стопа регистроване незапослености прелази 30% и премда истраживања показују да је велики број званично незапослених укључен у сиву економију, ситуација на тржишту рада је веома тешка. Радници који су укључени у сиву економију веома често су тек делимично запослени (подзапослени) и лишени многих права, укључујући и право на пензијско и здравствено осигурање, синдикално организовање, сигурност и заштиту на раду, итд.

Одлучујућа борба против незапослености и сиромаштва неће се водити на пољу, ма колико значајних, законодавних активности, већ кроз офанзивну и конзистентну стратегију привредног развоја и јачања конкурентности домаће привреде. Један од значајних елемената реформи на тржишту рада требало би да буде суштинска трансформација Завода за тржиште рада у Националну агенцију за запошљавање. Осим формалне промене имена, што је био најлакши део посла, Завод би требало да у пракси промени своју мисију и од агенције за дистрибуцију накнада за незапосленост и организовање углавном стереотипних програма обуке и доквалификација постане, пре свега, бесплатан сервис који запошљава високо обучене и мотивисане саветнике за професионалну и пословну оријентацију. Неопходно је повећати број саветника који раде непосредно са онима који траже запослење и у још већој мери са онима који настоје да отпочну сопствени бизнис. Типичан саветник у Агенцији новог типа не треба да буде дистрибутер надокнаде за незапосленост, нити психолог који ублажава душевне тегобе незапослених, него високо квалификовани пословни саветник.

Борба против сиромаштва и социјална политика Опсежна законодавна и административна реформа у домену социјалне политике представља један од успешнијих сегмената досадашње транзиције у Србији. Недавним доношењем новог Закона

о пензијском и инвалидском осигурању, као и предстојећим усвајањем Закона о породици, ова реформа би требало да буде у основи заокружена у свом законодавном делу.

Међутим, с обзиром на укупну критичну социјалну ситуацију – процене о учешћу сиромашних у укупном становништву крећу се од око 10% до чак 25% - јасно је да се одржива социјална политика не може водити без јасне визије стратегије борбе против сиромаштва и њене одлучне и инспирисане примене. У складу с тим, највиши приоритет у домену социјалне политике треба дати примени недавно припремљене Стратегије за смањење сиромаштва.

Постоји више слојева и узрока сиромаштва у Србији. "Стари" сиромашни су класичне маргинализоване и од учешћа у прогресу најчешће искључене друштвене групе – многи становници тзв. "пасивних" крајева и неразвијених региона, Роми, старачка домаћинства, самохране мајке без квалификација, итд. "Нови" сиромашни су групе које су им се придружиле током деведесетих и сасвим недавно, као што су избеглице и интерно расељена лица, али и запослени или новонеапослени у тзв. "градовима-фабрикама". Најзад, треба мислити и на оне који су у опасности да склизну у сиромаштво, као што су тзв. "вишкови запослених" у предузећима пред

приватизацијом и чланови њихових породица.

Осим развијања јасне и оперативне стратегије борбе против сиромаштва и промовисања продуктивног запошљавања, у складу с моделом Светске банке, требало би отпочети са припремама за укључивање Србије у Стратегију Европске уније за социјално укључивање, која посебан значај придаје унапређивању социјалне кохезије кроз укључивање маргинализованих друштвених група у економски живот, коришћењем принципа позитивне дискриминације. Коначан успех реформи у овом домену ипак кључно зависи од одрживости макроекономски реформи и привредног раста, пошто у супротном програми социјалне помоћи и запошљавања, коликогод добро осмишљени и прецизно усмеравани, не би могли да буду потпуно примењени нити дугорочно одрживи.

Социјална заштита Потребно је да се успостави координација у функционисању на државном и локалном нивоу, кроз утврђивање адекватних критеријума за основне облике социјалне заштите на националном нивоу и усклађивања висине и врсте додатних облика социјалне заштите према потребама и приликама на нивоу локалне заједнице. Успостављање сарадње између државних органа на свим нивоима и невладиних организација допринеће ефикаснијем и економичнијем систему социјалне заштите. Улога државе у области социјалне заштите треба да се развија у правцу од организатора и даваоца социјалних услуга ка стварању и одређивању оквира, услова, стандарда и надзора пружања услуга. Породица и локална заједница треба да постану основ у оваквом осавременењем систему социјалне заштите, као природно окружење у заштити деце, младих, особа са инвалидитетом и старих особа. На овај начин ће се развијати рад пре свега на превенцији социјалних проблема, а тако ће се афирмисати ванинституционални, алтернативни облици самоорганизовања грађана који ће допринети промени социјалне ситуације.

Социјално осигурање Систем пензионог осигурања у Србији базира се на принципу текућег финансирања права. Демографска кретања указују да је овакав систем финансирања права неодржив на дужи рок, јер је однос осигураника и корисника права веома неповољан. Зато би требало припремити реформу овог система у правцу увођења капиталних фондова. Приходи од приватизације могу бити употребљени за рекапитализацију пензионог фонда. Ситуација је још неповољнија у здравству, јер је ова област осиромашила, дијагностичка опрема је застарела, недостатак потрошног материјала у највећем броју здравствених установа је хроничан. У систем обавезног здравственог осигурања није укључен приватни сектор и то битно повећава трошкове грађана за здравствене услуге. Када је реч о осигурању од незапослености, највећи је проблем недостатак средстава за подмиривање све већег броја накнада незапосленима који су привремено остали без посла.

Г17 ПЛУС сматра да би у домену социјалног осигурања требало предузимати следеће мере: Дијалогом између социјалних партнера – Синдиката, Уније послодаваца и Владе - решити проблем повезивања стажа радницима за које у претходном периоду нису уплаћивани доприноси за социјално осигурање. Реформисати систем здравственог осигурања. Министарство здравља треба да припреми нови закон о здравственој заштити у коме ће бити јасно регулисан статус и функционисање здравствених установа у свим облицима својине, затим статус запослених у приватним здравственим установама и немогућност сталног запослења у приватној и у државној установи, утврђени критеријуми и стандарди за отварање државних и приватних здравствених установа, стандарди за

утврђивање цена услуга, питање укључивања приватног сектора у систем обавезног здравственог осигурања и начин рефундације трошкова осигураницима ако су користили услугу у приватној здравственој установи и друга питања везана за подизање ефикасности у области здравственог осигурања. Код сва три облика осигурања: (1) пензијско-инвалидског, (2) здравственог и (3) осигурања за случај незапослености, треба извршити прелазак на штедно-капиталне фондове.

АГРАРНА ПОЛИТИКА И РАЗВОЈ СЕЛА

Пољопривреда је и даље важна Србија је аграрна земља јер чак 44% становника живи од пољопривреде, од чега су трећина они којима је пољопривреда једини извор прихода. Више од 1/3 укупног становништва поседује пољопривредно земљиште. Међутим, Србија никад није имала озбиљну аграрну политику и није створено окружење које би произвођачима омогућило сигурност у производњи. Због неодговорног односа претходних влада према аграру, које се испољавало честим кашњењима у исплати обећаних премија и стимулација или драстичним кршењем преузетих обећања, пољопривредници су потпуно изгубили поверење у државу. То је резултирало значајним падом продуктивности и обима пољопривредне производње. Резултати у пољопривреди и даље зависе готово искључиво од воље Бога и временских услова, што је недопустиво за једну аграрну земљу на почетку ХХИ века. Србија још увек нема никакву стратегију пољопривредног развоја, а на снази су остали исти закони и истоветан начин њиховог спровођења као и у претходној деценији. Г17 ПЛУС сматра да је дошло време да се отклоне све грешке из прошлости и коначно искористе пољопривредни потенцијали Србије које јој је природа дала.

Издашан аграрни буџет Аграрну политику је немогуће ефикасно спроводити без издашног буџета који ће обезбедити довољно средстава за интервенције државе у овој делатности која много зависи од привредних околности и представља национални интерес друштва.

Циљеви нове аграрне политике Основни циљеви нове аграрне политике су: изградња ефикасног система пољопривредне производње која ће бити конкурентна на светском тржишту и која ће донети бољитак сељацима и држави, али и обезбедити прехранбену сигурност земље; формирање нових институција које ће пружити квалитетан сервис свима који су укључени у пољопривредну производњу и допринети расту продуктивности; стварање стабилних услова који пољопривредницима омогућавају дугорочно планирање обима и структуре производње.

Да би се ови циљеви остварили и вратило поверење сељака у државу, треба предузети следеће мере: усвајање дугорочне стратегије развоја пољопривреде, са јасно дефинисаним стратешким производима и начином њиховог пласмана на светско тржиште; радикална реорганизација Министарства за пољопривреду и преношење великог дела надлежности, али и обавеза, на покрајински ниво и ниво локалне самоуправе; царинска и ванцаринска заштита домаће пољопривредне производње ради спречавања неконтролисаног увоза основних пољопривредних производа на тржиште Србије и давање веће шансе нашим пољопривредним произвођачима; регистрација пољопривредних произвођача, како би се прецизно установила домаћинства којима је пољопривреда једина делатност, ради праведног и ефикасног усмеравања субвенција из аграрног буџета; стимулисање

пољопривредника да се окупе у удружења (кооперативе) ради остваривања заједничких циљева, као што су унапређење положаја и пласмана на тржишту, постизање бољих цена и услова продаје, остваривање већег утицаја на конципирање и спровођење аграрне политике; изградња великих система за наводњавање и модернизација мреже противградне заштите; исплата заосталих земљорадничких пензија; реорганизација и приватизација великих државних комбината и пољопривредних газдинстава; оснивање специјализованих агенција за развој појединих области аграра; модернизација државних служби за саветовање пољопривредника и промоција приватне саветодавне иницијативе, формирањем информативних центара широм Србије у којим би локални стручњаци пружали решења за конкретне проблеме са којима се сусрећу произвођачи; формирање мреже локалних центара за стручно усавршавање пољопривредника, ради интензивирања и подизања продуктивности пољопривредне производње.

Нови систем новчаних подстицаја Да би се стимулисала аграрна производња, порез на приходе од пољопривредне делатности се мора одмах укинути. Систем новчаних подстицаја треба утврдити за дужи временски рок како би произвођачи могли да праве дугорочне планове. Овим системом произвођачи ће посебно бити стимулисани за повећање продуктивности рада, модернизацију производње и увођење најсавременијих агротехничких мера, али ће бити заштићени и од губитака изазваних непредвидљивим климатским условима (суша, поплаве...).

У случају родне године и високе понуде производа на тржишту, држава ће откупљивати вишкове новцем из аграрног буџета и неће дозволити да евентуални пад тржишних цена угрози приходе пољопривредних домаћинстава. На овај начин, биће директно субвенционисан доходак пољопривредних произвођача. У случају лоше године и мале понуде на тржишту, држава ће интервенцијама из робних резерви спречити нагли раст цена хране и заштити стандард потрошача. Посебан третман у новом систему субвенционисања имаће тзв. некомерцијална пољопривредна газдинства, чији чланови у просеку имају преко 60 година живота. Ова домаћинства ће примати директну новчану помоћ од државе без обзира на ниво производње, с тим што неће имати право да учествују у систему новчаних подстицаја.

Финансијска подршка пољопривредницима кроз систем новчаних подстицаја биће обезбеђена за:

- (1) производњу основних пољопривредних производа (директна плаћања по јединици површине или по грлу стоке);
- (2) производе намењене извозу (приоритет ће бити дат извозу полупроизвода и готових производа);
- (3) очување локалних сорти и пасмина;
- (4) органску пољопривреду;
- (5) формирање препознатљивих робних марки и традиционалних српских пољопривредних производа;
- (6) развој удружења (кооператива);
- (7) младе који желе да остану на селу и баве се пољопривредом;
- (8) пољопривредне произвођаче који желе да се образују.

Кредитирање пољопривредне производње Продуктивност у пољопривреди Србије је изузетно ниска због застареле механизације и неодговарујућих агро-техничких мера. Да би се пољопривредницима омогућило да под повољним условима набаве нову механизацију, опрему, репроматеријал, изградње пратеће инфраструктурне објекте, обнове сточни фонд или подигну вишегодишње засаде, нова Влада ће увести нове механизме кредитирања пољопривреде: Фонд за осигурање кредита у пољопривреди (држава ће из буџетских средстава осигуравати кредите банака намењене пољопривреди, што ће омогућити да се они одобравају по знатно нижим каматним стопама и на период од 3-5 година, уз годину дана периода почeka; посебно повољни кредити биће обезбеђени за почетнике /младе фармере/ и за

производњу здраве хране); Помоћ државе код стратешких капиталних улагања, кроз отпис дела кредита (камата и до 60% главнице), уз обавезу да пољопривредни произвођач иста средства инвестира у проширење постојеће или у нове типове производње; Фонд за рурални развој, за финансирање пројеката који подстичу развој села уз помоћ локалне самоуправе (пројекти ће се са 50% финансирати из Фонда за рурални развој, док ће преосталих 50% бити покривено из буџета локалне самоуправе или локалних самодоприноса); Терминско уговарање, робни фјучерси и други механизми финансирања пољопривреде који ће добити на важности са развојем берзе и тржишта капитала.

ОБРАЗОВАЊЕ И НАУКА

Образовање за све Право на образовање је општеприхваћено и гарантовано свим међународним документима о људским правима. Одговорна држава мора да развије такав систем образовања који обезбеђује развој потенцијала у сваком човеку, усвајање релевантних знања и јачање капацитета за учење, као и развој критичког мишљења.

Г17 ПЛУС се залаже да образовни систем буде до краја ослобођен од сваке идеологије, прилагођен искуствима и традицији образовања у Србији и модерним европским стандардима и захтевима. Систем образовања треба да промовише различитост, ефикасност и конкуренцију. Образовна политика треба да буде заснована на принципу једнаких шанси и такмичарском духу. Једнаке шансе за све подразумевају да различитости појединаца, њихови таленти и резултати морају да буду узети у обзир. Једнаке шансе за све не могу се остварити на рачун упросечавања, већ напротив, промовисањем талената и способности сваког појединца.

Наставне садржаје треба ослободити баласта непотребних и давно превазиђених информација. Они треба да буду релевантни за учење и да обезбеде не огромне количине информација које се брзо заборављају, већ основу за наставак учења и усавршавања које ће у будућности, због све бржег напретка науке, морати да траје читавог живота. Истовремено, ови садржаји морају да брину о очувању идентитета и основних историјских и моралних вредности друштва. Једино на тај начин је могуће оспособити постојећи наставни кадар да, уз појачан надзор стручних служби и јавности, обезбеди квалитетно спровођење реформе образовног система.

Европски систем високог образовања Систем високог образовања потребно је учинити ефикаснијим – неопходно је смањити дужину студирања и број оних који од студија одустају. Програме студирања треба стално прилагођавати у складу са новим научним достигнућима, захтевима тржишта и потребама земље.

Србији је потребна елита духа, а не елита власти. Зато Г17 ПЛУС сматра да високообразовне и научне установе које испуњавају високе научне и образовне стандарде треба да добију статус институција од посебног националног значаја. У том смислу, потребно је да се донесе национални програм развоја науке и технологије, по узору на европски Оквирни програм, који би омогућио да Србија боље антиципира своје потребе у будућности и да на њих брже реагује. Национални програм би полазио од критичке оцене досадашњих програма и пројеката, као и дефинисања нових циљева. Програм би требало да предвиди

подстицање развоја технолошких и иновацијских центара који би имали задатак да осмисле развојне пројекте и усмере научна истраживања према тржишту на целокупној територији Србије, како би се избегла концентрација у Београду. Улога универзитета и свих других установа високог образовања биће од пресудног значаја за обезбеђење људског потенцијала за захтевне пројекте с новим технологијама.

Да би образовни систем у потпуности испунио задатке које друштво пред њега поставља, неопходна је прерасподела приоритета у смислу постепеног повећања процената средстава која се из буџета издвајају за образовање. Наше образовне и научне установе морају да буду кадровски и материјално опремљене и оспособљене. Наставници и професори морају да буду награђени адекватно значају који њихов рад има у друштву и у складу са могућностима државе. За то неће бити довољна само подршка државе, већ и тесна сарадња са образовним и научним установама у свету, као и савесно коришћење програма подршке за развој образовања и науке који постоје пре свега при Европској унији, али и у остатку међународне заједнице. Г17 ПЛУС се залаже да донације и поклони образовним и научним установама буду ослобођени од пореза. Г17 ПЛУС ће инсистирати да се најбољим ученицима и студентима обезбеде државне стипендије које ће омогућити да се њихови потенцијали развијају у нашој земљи.

Универзитет Г17 ПЛУС се залаже за академску слободу и аутономију универзитета, за слободу истраживања и наставе, као и омогућавање универзитету да самостално одлучује о начину и путу остварења својих задатака. Уз основни циљ - развој и промоцију научног, стручног и уметничког рада на свим подручјима и високошколског образовања младих стручњака у јединству наставе и истраживања - универзитет мора да буде мост за пренос светских искустава и резултата у процесу европских и глобалних интеграција, као и за интеграцију младих стручњака из дијаспоре.

ЗДРАВСТВО

Стање Артикулисани циљеви и осмишљена стратегија реформисања и развоја здравственог система не постоје већ годинама. Услед тога, дошло је до настанка непланских здравствених институција које нису задовољавале потребе становништва.

Стање здравствених услуга је резултат финансијских тешкоћа и песимизма запослених да су промене немогуће. Већина здравствених објеката је у лошем стању, а ниво опреме је обично испод стандарда услед неадекватног одржавања.

У протеклих десет година нагомилали су се дугови у скоро свим здравственим установама - за неплаћене комуналне услуге, телефонске рачуне, енергију, поправке, лекове, опрему, итд.

Резултат такве ситуације је незадовољство грађана због лоших услуга, дугог чекања, корупције, али и незадовољство и слаба мотивисаност запослених у здравству.

Изражени недостатак финансијских средстава довео је до тога да су плате здравствених радника ниске, да се није улагало у инфраструктуру и опрему здравствених услуга и да су текући трошкови здравствене заштите створили

велики дефицит у фонду осигурања. Све то је угрозило доступност здравствених услуга, као основни принцип у здравственој заштити становништва. Створена је велика неравнотежа између права на здравствену заштиту и ограничених финансијских средстава за задовољавање тих права. Неадекватно финансирање здравствене службе праћено је одсуством механизма контроле трошкова и квалитета здравствених услуга. Приватни здравствени сектор је почео да се развија пре више од десет година, али још увек није активно укључен у систем здравствене заштите и здравственог осигурања.

Какав треба да буде здравствени систем? Здравствени систем треба да обезбеди правичност у коришћењу и финансирању здравствене заштите, финансијску и институционалну одрживост система, ефикасност, да унапреди квалитет рада и услуга и обезбеди прихватљивост таквог система за кориснике и даваоце услуга у здравству.

Здравствени систем треба да доведе до: смањења трошкова кроз пораст ефикасности пружања здравствене заштите; задовољства пацијената радом здравствене службе; повећања могућности избора за кориснике и даваоце услуга у здравству. Реформе у здравству неопходне су у три међусобно повезане области: организацији јавноздравствених услуга на промоцији и заштити здравља; обезбеђивању и пружању услуга примарне и болничке здравствене заштите и финансирању здравствене службе.

Унапређење здравља становништва значи усмеравање на оне факторе који највише утичу на здравље, као што су наслеђе и индивидуалне карактеристике, животни стил, животна средина и доступност и делотворност здравствене службе. Здравље и социјално-економски развој су суштински повезани, тако да побољшање здравља људи мора да буде основни циљ развоја. Сиromаштво, психосоцијални фактори, запошљавање, образовање и демографске карактеристике, као што су пол и старост, у највећој мери одређују здравствено стање становника једне територије.

Нова законска регулатива Неопходна нова законска регулатива обухвата: а) коморе у здравству (лекара, стоматолога, фармацеута, биохемичара, медицинских сестара) као независне струковне институције, чија би улога била у јачању и контроли рада, периодичном обнављању лиценци, учешћа у стручном надзору, решавању етичких проблема, арбитражању у споровима чланова, али и грађана који су незадовољни остваривањем својих права у систему; б) закон о лековима и медицинским средствима сагласан директивама Европске уније, као једини пут хармонизације ове област са савременим окружењем и једини начин конкурентности наше фармацеутске индустрије; в) закон о здравственој заштити базиран на неколико важних принципа: јачању улоге локалне самоуправе и њене одговорности; јасном раздвајању корисника и даваоца услуга и осигурања као посредника; изједначавање положаја здравствених установа без обзира на власничку структуру, а на основу квалитета рада; стварање већег предузетничког простора за професионалце у здравству и комбинација приватног и државног сектора; г) савремено здравствено осигурање: обавезно здравствено осигурање уз принцип солидарности, кроз Фонд осигурања као савремено организован и модерно вођен систем, а не као државну агенцију за дистрибуцију пара; развијање додатних, допунских и приватних осигурања на конкурентној основи. законско регулисање безбедности хране, воде, заштите од заразних облести, трансплантације органа, вантелесне оплодње, производње и промета опијата.

Стварање новог здравственог система Закони су први корак у правцу стварања новог здравственог система. Следећи корак је израда Главног плана и мреже здравствених установа, затим упоран рад на јачању и контроли квалитета рада, разбијање монопола и ширење могућности избора. За 3 до 5 година може се говорити о успостављању система и пружању установа у здравству без монопола по основу власништва, систему који почива на сталном јачању и контроли квалитета кроз систем лиценцирања, акредитације и категоризације установа, као и на сталној анализи задовољства пацијената као важном мерилу квалитета рада.

Финансијска одрживост система у коме се тачно зна шта колико кошта, ко коме плаћа и како се контролише оправданост тог рада и његов квалитет, јесте неопходан предуслов ефикасног система који враћа достојанство и кориснику и даваоцу услуга у здравству. Овакав здравствени систем биће одржив на дужи рок и представљаће основу за дугорочни резултат - свеопште побољшање здравља становништва.

КУЛТУРА И МЕДИЈИ

Наши циљеви Г17 ПЛУС придаје велики значај култури и залаже се за потпуну слободу уметничког стваралаштва, свесна улоге коју је култура имала и има у развоју и чувању националног идентитета. Залажемо се за дијалог и међународну културну сарадњу, за очување баштине и њено прожимање с модерним сензибилитетом, за сталну бригу о покретној и непокретној, духовној и материјалној баштини. Привржени смо очувању богатства укупног културног живота и стваралаштва, као и потреби редовног функционисања културних установа. Учинићемо све да се подстакне оживљавање културног живота и изван већих урбаних средина, ревитализацијом аутохтоног културног стваралаштва, али и могућношћу партиципације у националним културним и уметничким програмима. Заузећемо се за побољшање статуса уметника и делатника у култури, а тиме и свеукупног уметничког и културног стваралаштва и културног живота у целини. Равномерна доступност културе свим грађанима Србије је један од основних политичких задатака.

Г17 ПЛУС ће се посебно залагати за: подстицање изградње нових простора за културне установе и подршку програмима у тзв. алтернативној уметности, као и коришћењу нових технологија у култури и уметности (видео стваралаштво, виртуалне библиотеке, односно виртуалне галерије и музеји и друго); финансирање из буџета које треба да остане главни, али не и једини извор финансирања културе. Разним олакшицама треба подстицати улагања у културне програме; завршетак законодавне регулативе у подручју културе; богат и разноврстан позоришни живот, уређење постојећих позоришних зграда и изградњу нових, као и подстицање позоришних група да гостују у срединама које немају властити позоришни живот; развој непрофитних задужбина и фондација културе у циљу плуралистичког културног развоја и отворености за културну иницијативу; осмишљену политику у коришћењу непокретне културне баштине у власништву државе, запуштених двораца и археолошких локалитета; остварење социјалних права пензијског и здравственог осигурања за уметнике.

Програм ревитализације културе Потребна нам је одмах атрикулисана, јавно прокламована и активна културна политика, заснована на ревитализацији и јачању улоге стручних, професионалних, кадровски и технички опремљених

институција као носилаца културне активности од националног и регионалног значаја, способних да обављају своје задатке, да пруже подршку појединцима као истинским професионалним, квалитетним, културним актерима и њиховим удружењима, али и да буду ментори, коректори и партнери алтернативних културних покрета и креација.

Овом задатку се не сме приступити паушално, нити употребом репресивних мера, већ стручно и системски. Стога је превасходни задатак припрема јасне стратегије културне политике подржане одговарајућом модерном законском регулативом.

Културна баштина Културно наслеђе представља основе на којима се заснивају и даље развијају сви аспекти културе. Оно не представља само трагове, већ и живе узоре, као и најдрагоценије државно и национално благо, непроцењиво и вишеструко корисно по себи, али истовремено и извор инспирације и самобитности за текућу уметничку продукцију. Предуслов свих активности усмерених ка регистрацији, заштити и презентацији културног наслеђа су нови, модерни закони који ће омогућити развој делатности заштите, али и презентације културних добара, али и омогућити споровођење и примену модерних стручних постулата. Закони ће обезбедити услове за развој институција заштите културне баштине, тако што ће превасходно створити услове за формирање квалитетне мреже установа која би омогућила равномерно покривање целе државне територије. Паралелно са развојем мреже извршиће се и стандардизацију и градација послова заштите, а на основу тога и стандардизација установа заштите, тако да би нормативно прецизно били одређени услови које установа мора да испуни да би потврдила или променила своје место на хијерархијској лествици врста установа заштите, а сходно томе добиле право да обављају одредјене послове чиме би обезбедиле и своје место у државној мрежи. Паралелно са расподелом стандардизованих послова унутар мреже институција, била би израђена и јасна подела стручних активности које би биле потпуно или делимично буџетски финансиране, а које би се препустили културном тржишту, као и који послови се могу препустити којој установи сходно њеном месту у хијерархији.

Самоодрживост и државна интервенција До сада се на културу гледало као на скоро искључивог корисника буџетских средстава, а скоро ништа се није радило на томе да се препозна и њена комерцијална стана, било у самој култури, било као подршка другим видовима привреде. Потпуно су запостављане како могућности самофинансирања и самоодрживости, тако и аспекти са којих улагање у културу може да представља покретач, али и основу развоја различитих видова привредне делатности.

Стога је неопходно идентификовати и подржати широк спектар других видова финансијских потпора културе изван буџета, а стратегија културног развоја мора бити тесно повезана са стратегијом општег и привредног развоја како би се јасно спознали пројекти који морају бити под сталним и потпуним патронатом буџета, они којима је потребна повремена или делимична подршка, као и они који су потпуно самоодрживи.

Медији Отвореност медија, слобода медијског извештавања и право на информацију спада у темељне претпоставке демократије. Из тога проистиче пуна подршка слободи медија и свест о њиховом значају у модерном друштву.

Г17 ПЛУС се залаже за различитост медијске понуде и здраву тржишну

конкуренцију, јер је то најефикаснија и једина одбрана од могуће медијске манипулације и монопола.

Слободни медији омогућавају стварање јавног мњења и доприносе контроли државне власти. Стога они представљају и политички чинилац у правом смислу речи и због свог утицаја носе висок степен одговорности за опште добро.

ДЕЦА, ОМЛАДИНА И СПОРТ

Зауставити "одлив мозга" У последњих десетак година стотине хиљада младих људи напустило је Србију и определило се за живот у емиграцији. Побегли су од бесперспективности и однели са собом образовање, памет, креативност и виталност. Данашњи редови пред амбасадама западних земаља и многобројна истраживања указују на алармантну чињеницу да се спрема најновији талас "одлива мозга". Уколико се нешто хитно не предузме, пред нама је реална опасност да Србија ускоро постане земља средовечних и старих људи. Зато се Г17 ПЛУС залаже да се младим људима обезбеде могућности да остану у земљи и имају достојан живот.

Права младих Однос Г17 ПЛУС према младима заснива се на поверењу и оптималном укључивању младих у политичке, економске и друге токове изградње стабилног и слободног друштва, на основу њихових интереса, могућности и образовања.

Образовање је основ напретка једног друштва и мора да буде доступно свима под равноправним условима. Образовни систем треба да буде заснован на креативности, прилагођен светским стандардима, деполитизован и уз поштовање пуне аутономије универзитета. Г17 ПЛУС подржава развој приватног школства које ће вредним и талентованим појединцима бити доступно уз помоћ стипендија и кредита.

Сваки појединац има право да властитим радом и степеном образовања остварује могућност запошљавања. Остварена зарада мора да омогући достојанствен живот. Г17 ПЛУС се залаже за формирање посебних програма за запошљавање младих људи, као и посебних пореских стимулација за запошљавање младих.

Организовање је један од основних предуслова за остварење интереса и права младих за њихову потпуну афирмацију у друштву. Г17 ПЛУС се залаже за потпуну слободу организовања и деловања организација младих, свеопшту интеграцију младих у све друштвене токове и елиминисање свих облика идеолошке, политичке и било које друге манипулације младима.

Права детета Општи циљ нам је заштита деце и младих, остваривање њиховог бољег положаја у друштву, као и стварање предуслова за остварење свих права која су им гарантована. Залажемо се за потпуно признавање свих права која деца и млади људи имају и која су им загарантована међународним документом – Конвенцијом о правима детета.

Трудимо се да се у нашој земљи у највећој могућој мери ради на остваривању здравствене и социјалне заштите детета и младих особа, али и пуно поштовање и залагање за потпуно остварење грађанских и политичких права. С тим у вези,

веома је битно да се национално законодавство усклади са међународним правом и стандардима која у њима постоје.

Залажемо се за поспешивање развоја младих са циљем јачања њиховог положаја у друштву и јачања њихове индивидуалности. Желимо да омогућимо деци и младим људима да, у складу са њиховим развојним могућностима, активно учествују у нашем друштву, да имају слободу да изразе мишљење о свим стварима која их се директно или индиректно тичу, али и да се однос одраслих према њима промени у смислу пуног уважавања њихове личности и права.

Партиципација младих Један од основних принципа који омогућава да сва права набројана у Конвенцији о правима детета буду остварена, јесте и могућност партиципације, односно активног учешћа младих. У партиципацији учествују и деца и одрасли заједно. Оваква констатација може изгледати прилично прозаично, али ако се пажљиво анализира, долази се до суштинских претпоставки које морају бити задовољене да бисмо уопште могли говорити о партиципацији: ако партиципацију чине и деца и одрасли, то значи да више не говоримо о свету у коме само одрасли знају шта је за децу најбоље, већ говоримо о свету у коме деца имају могућност да сама то изразе; одрасли не треба "да дају деци право да изразе своје мишљење...", већ да науче како да саслушају и уваже то мишљење; двосмеран активан однос учесника подразумева и поделу одговорности, а то значи да више не говоримо о свету у коме се само одрасли сматрају потпуно одговорним за одлуке, већ о свету у коме се стварају претпоставке да и деца преузму одговорности у складу са својим степеном зрелости.

Спорт Г17 ПЛУС сматра да је спорт саставни део културе живота, општег образовања и васпитања, те стога и значајан чинилац у очувању здравља у свим фазама човековог живота. Залажемо се за што већу присутност спорта у предшколским установама, школама и на факултетима, за аматерско учешће у спортским удружењима, за спортске активности свих слојева друштва, за проширење бесплатне понуде спортских објеката. Велику пажњу ћемо посветити особама с посебним потребама, јер сматрамо да је спорт део њиховог укључивања у свакодневни живот заједнице. По узору на развијене демократске земље, залажемо се за доношење закона о спорту и закона о финансирању спорта јер је њихово усвајање од великог значаја за опстанак и развој аматерског и професионалног спорта, с обзиром да је ова област до сада била законски нерегулисана.

Што се тиче врхунског спорта, сматрамо да држава мора на сваки начин да помогне најбоље спортисте и спортске колективе јер су они својеврсни амбасадори земље у свету.

ПРАВА ЖЕНА

Г17 ПЛУС је свесна да је процес промена у друштву могуће остварити једино уколико се у њега укључе сви актери/актерке, без обзира на пол, расу и веру.

Пун развој једног друштва могућ је једино уколико оно узима у обзир специфичности и интересе оба пола. Г17 ПЛУС се залаже за принцип једнаких могућности за мушкарце и за жене, као и за доношење закона по мери свих грађана и грађанки - подједнако.

У складу са европским трендовима, сматрамо да је доношење и спровођење закона који имају за циљ смањење неједнакости и елиминацију свих облика дискриминације, један од приоритета модерне европске Србије. У том смислу, Г17 ПЛУС се залаже за заштиту људских права, а посебно женских људских права и настојаће да Србија ратификује и прихвати све међународне споразуме, конвенције и уговоре из те области. На основу својих европских опредељења, Г17 ПЛУС подржава стварање Одбора за родну равноправност при Скупштини Србије, као тела које ће имати за циљ да прати законодавну активност Скупштине Србије да би се закони подједнако односили на грађане и грађанке Србије.

Економски положај Г17 ПЛУС се залаже за побољшање економског положаја жена. Тржишна економија јесте наш циљ, али смо против поједностављеног тумачења принципа тржишне економије. Да би тржишна конкуренција била реална и подстицајна, неопходно је да постоје једнаке шансе за све учеснике/це, без обзира на групне неједнакости. Стога је неопходно да држава при уређивању транзиционих процеса, путем закона и других мера, омогући афирмативне мере које би женама обезбедиле могућност да под једнаким условима ступе у тржишну утакмицу. Принцип једнаких могућности за који се залажемо подразумева: једнаке шансе при запошљавању жена и мушкараца, отварање нових радних места за жене и стварање одговарајућих могућности за напредовање жена на послу.

С друге стране, Г17 ПЛУС се залаже за једнаке плате за једнаки рад мушкараца и жена, као и за посебне мере које би поправиле материјални положај у професијама у којима већином раде жене, као што су просвета, здравство и социјална заштита. У складу са својим програмом за борбу против корупције, Г17 ПЛУС ће се посебно бавити оним областима (школство, здравство, судство) где су жене посебно погођене, услед последица корупције. У складу са залагањем за побољшање економског положаја жена, које углавном носе главни терет бриге и неге чланова породице, Г17 ПЛУС сматра да посебним мерама социјалне заштите морају бити обухваћене све радно неспособне категорије становништва: стара лица, особе са посебним потребама, као и сва лица без запослења, чиме би се у знатној мери побољшао и положај жена уопште.

Већи утицај на одлучивање Г17 ПЛУС се залаже за веће учешће жена на местима одлучивања и то не само у политичком животу, већ и у водећим државним, приватним и непрофитним организацијама. Свесни смо да активно учешће жена на местима одлучивања не настаје спонтано, већ је део јасне и координиране стратегије. Одувек смо водили рачуна о активном учешћу жена на одговорним местима. У том смислу највиши правни акт наше странке – Статут - прописује квоту од "минимум 30% мање заступљеног пола" у свим органима странке. Г17 ПЛУС је свесна да за кључне одлуке у земљи не може бити одговорна само једна половина њеног становништва и подржаће све мере које имају за циљ активније учешће жена на местима одлучивања.

Брига о породици Г17 ПЛУС се залаже за доношење широке националне стратегије која би се бавила решавањем проблема насиља у породици, а посебно насиља над женама и децом. Држава је дужна да заштити све жртве насиља и у том смислу Г17 ПЛУС ће подржати све иницијативе за доношење и спровођење закона и мера у циљу заштите жртава породичног насиља. Г17 ПЛУС се такође залаже за посебне мере у циљу заштите женског здравља, у оквиру ширег програма здравствене заштите, који, између осталог, подразумева и бесплатну примарну здравствену заштиту жена, нарочито трудница, деце и осталих категорија угроженог

становништва.

Г17 ПЛУС се залаже за јачање породице, као основног ослонаца будуће државе. У складу с тим, сматрамо да је доношење закона и пореских мера које би подстакле заснивање и јачање породице један од приоритета нове европске Србије.

ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Право на здраву средину Сваки грађанин Србије има право на здрав живот и и здраво окружење. Да би се остварило ово право, мора се подићи еколошка свест свих грађана, као и објективно информисање о последицама свих облика угрожавања животне средине. То је задатак образовних, здравствених и научних установа, као и средстава информисања.

Г17 ПЛУС се залаже за очување здраве природе и стварање услова за еколошки одржив економски развој. То подразумева рационално коришћење природних ресурса, како би и генерације које долазе после нас могле да их користе. Чврста повезаност економских, еколошких и развојних циљева, као и одговоран однос према животној средини, неопходан је предуслов за општи друштвени напредак.

Иницијатива Г17 ПЛУС У том смислу, Г17 ПЛУС се залаже за остварење следећих циљева: покретање иницијатива од значаја за усклађени одрживи развој локалне заједнице, региона и републике, у складу са опште прихваћеним еколошким принципима (Агенда 21); покретање иницијатива за побољшање квалитета живота људи, посебно промовисање здраве животне средине; покретање иницијатива за установљивање грађанске одговорности и обезбеђивање одговарајуће накнаде штете које су проузроковале активности опасне за животну средину; покретање иницијатива да се предвиде одређена средства и мере којима би се спречиле активности опасне за животну средину и која би обезбедила да се животна средина врати у претходно стање; покретање активности којима би се омогућио рад сталних постројења за одлагање и рециклирање отпада, посебно опасног отпада; покретање активности за заштиту, управљање и планирање пејзажима; покретање активности којима би се очувала дивљач и природна станишта; покретање иницијатива од значаја за повезивање активности истоврсних удружења у земљи и иностранству; покретање иницијатива од значаја за развој производње здраве хране, према надлежним институцијама у општини, републици и Државној заједници; покретање иницијатива за унапређивање знања како својих чланова, тако и грађана.